Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Povinná školní docházka napříč vzdělávacími systémy v Belgickém království

Compulsory school attendance across education systems in the Kingdom of Belgium

Bc. Zuzana Vávrová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor: N PG (7504T298)

2022

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Povinná školní docházka napříč vzdělávacími systémy v Belgickém království* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce doc. PhDr. Jiřího Prokopa, Ph.D. samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 19.4.2022

Velký dík si zaslouží vedoucí práce doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D. za vstřícný přístup, podporu, ochotu, pohotovost a cenné rady během přípravy této práce. Dále bych ráda touto cestou poděkovala Mgr. Pavle Novotné, Mgr. Jiřině Semerádové a své mamince za pomoc s korekturou práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce se bude zabývat studiem vzdělávacích systémů ve třech společenstvích Belgického království – ve Vlámském, Valonském a Německy mluvícím společenství. Podrobněji se zaměří na povinnou školní docházku těchto vzdělávacích systémů. Teoretická část práce se bude věnovat definici srovnávací pedagogiky, jejímu významu a metodologii. Přiblíží pojmy vzdělávací systém a jeho srovnávání a povinná školní docházka. V další části bude stručně představeno Belgické království jako stát se specifickým uspořádáním. Praktická část diplomové práce se bude formou kvalitativního výzkumu, konkrétně studie, zabývat třemi školskými systémy v Belgii. Cílem práce je provést analýzu a komparaci méně známých vzdělávacích systémů a vyhodnotit jejich funkčnost pomocí srovnání vzdělávacích výsledků dosahovaných ve školách různých společenství v Belgii. Dále také poukázat na výhody a nevýhody autonomie jednotlivých školských systémů a jejich komparace.

KLÍČOVÁ SLOVA

povinná školní docházka, vzdělávací systémy, srovnávací pedagogika, primární vzdělávání, sekundární vzdělávání, komparace, edukace

ABSTRACT

The Diploma thesis will deal with study of education systems in the three communities in the Kingdom of Belgium - the Flemish, the Walloon and the German speaking community. It will focuse in more closely on compulsory school attendance of these education systems. The theoretical part will be devoted of comparative pedagogy, its meaning and methodology. It will explain the concepts of the education system and its comparison and compulsory education attendance. The Kingdom of Belgium and its specific structure will be briefly introduced in the next part. The practical part of this thesis will deal with three education systems in Belgium through qualitative research, namely studies. Analysis and comparison of these less known education systems, its evaluation of functionality using comparison education results in schools of Belgian communities are the aims of this thesis. It will also show advantages and disadvantages of autonomy of the individual school systems and their comparison.

KEYWORDS

Compulsory school attendance across education systems in the Kingdom of Belgium, Comparison, Education

OBSAH

Úvod 8

1 Srovnávací pedagogika 9

1.1 Definice 9

1.2 Význam 9

1.3 Metodologie srovnávací pedagogiky 11

2 Vzdělávací systémy a srovnávací pedagogika 12

2.1 Vzdělávací systém a školská soustava 12

2.2 Znaky a typologie vzdělávacích systémů a typologie školské soustavy 13

2.3 Komparace vlastností, fungování a produktů vzdělávacích systémů 14

2.3.1 Indikátory vzdělávání 14

2.3.2 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání 15

2.3.3 Srovnávání vzdělávacích výsledků dosahovaných ve školách různých zemí 18

3 Povinná školní docházka 20

4 Belgické království 22

4.1 Základní informace 22

4.2 Obyvatelstvo a geografické rozdělení země 23

5 Belgické školské systémy 25

5.1 Společné principy belgických vzdělávacích systémů 25

5.1.1 Politické zázemí 25

5.1.2 Povinná školní docházka 26

5.1.3 Školné 26

5.1.4 Učební osnovy 27

5.1.5 Typy institucí 27

5.1.6 Předškolní vzdělávání 27

5.1.7 Základní vzdělávání 28
5.1.8 Sekundární vzdělávání 28
5.1.9 Změna školy 29
5.1.10 Soukromé školy 29
5.1.11 Domácí vzdělávání 30
5.1.12 Standardy 30
5.1.13 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami 31
5.2 Vlámské společenství 31
5.2.1 Školní rok 32
5.2.2 Politické zázemí 33
5.2.3 Typy institucí 34
5.2.4 Autonomie škol 34
5.2.5 Školné a poplatky 35
5.2.6 Základní kompetence 36
5.2.7 Povinné vzdělávání ve Vlámském společenství 37
5.2.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku 40
5.2.9 Změna školy 41
5.2.10 Domácí vzdělávání 41
5.2.11 Poradenská centra pro žáky 42
5.2.12 Speciální vzdělávání 43
5.2.13 Hodnocení 43
5.3 Valonsko – Francouzsky mluvící společenství 44
5.3.1 Školní rok 45
5.3.2 Politické zázemí 45
5.3.3 Typy institucí 46

5.3.4 Autonomie škol 47
5.3.5 Školné a poplatky 47
5.3.6 Základní kompetence 49
5.3.7 Povinné vzdělávání 50
5.3.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku 53
5.3.9 Změna školy 54
5.3.10 Domácí vzdělávání 55
5.3.11 Poradenská centra pro žáky 56
5.3.12 Speciální vzdělávání 56
5.3.13 Hodnocení 57
5.4 Německy mluvící společenství 58
5.4.1 Školní rok 59
5.4.2 Politické zázemí 60
5.4.3 Typy institucí 60
5.4.4 Autonomie škol 61
5.4.5 Školné a poplatky 62
5.4.6 Základní kompetence 63
5.4.7 Povinné vzdělávání 64
5.4.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku 67
5.4.9 Změna školy 68
5.4.10 Domácí vzdělávání 68
5.4.11 Speciální vzdělávání 69
5.4.12 Hodnocení 69
Závěr 76
Seznam použitých informačních zdrojů 78

ÚVOD

V dnešním globalizovaném světě je téma komparace velice aktuální. Vzdělávací a školské soustavy se stále sbližují, ale i přesto si jednotlivé školské soustavy ponechávají svůj charakter a specifika. O některých zahraničních vzdělávacích systémech se žáci dokonce učí na základních školách, zatímco o jiných víme jen málo.

První kapitola práce se zaměří na definici srovnávací pedagogiky, její význam a metodologii. Druhá kapitola se bude věnovat teorii vzdělávacích systémů a školské soustavě. Třetí kapitola bude pojednávat o vývoji a definici povinné školní docházky. Tyto kapitoly diplomové práce budou zpracovány jako rešerše odborné literatury v této oblasti.

Další kapitola se bude věnovat popisu základních informací o Belgickém království, a to zejména informací, které jsou zapotřebí k pochopení souvislostí o rozdělení vzdělávacího systému v tomto státu.

Praktická část práce deskriptivně popíše a zanalyzuje všechny tři systémy v Belgickém království, jejich společné znaky a rozdíly. Zde je předpokládanou metodou případová studie.

Případová studie umožňuje intenzivní studium jednoho případu, jedné situace, jednoho člověka nebo jednoho problému. Tato kvalitativní metoda dokáže dokonale splnit základní cíle tohoto výzkumu, protože zkoumá současné fenomény do jejich hloubky v jejich skutečném kontextu. Konkrétně se práce zaměřuje na oblast povinné školní docházky. Na závěr bude provedeno konečné porovnání všech tří vzdělávacích systémů v nejdůležitějších aspektech, které je charakterizují. V rámci jednotlivých školských systémů se zaměřím na témata jako věk, ve kterém žáci zahajují povinnou školní docházku, délku povinné školní docházky, strukturu školské soustavy, poskytovatele povinného vzdělávání, zřizovatele škol, způsob financování školství apod.

Cílem této analýzy je jednak srovnání těchto systémů, ale také zjištění předností nebo naopak nedostatků srovnávaných školských systémů. V závěru práce bych ráda vyzdvihla zajímavé oblasti, kterými se jednotlivé školské systémy vyznačují. V celé práci budou použity metody popisné, srovnávací a analytické.

1 SROVNÁVACÍ PEDAGOGIKA

Jelikož se diplomová práce zabývá komparací vzdělávacích systémů Belgického království, úvodní kapitola této práce stručně představí srovnávací disciplínu jako vědu, která je pro tuto problematiku stěžejní. Kapitola definuje srovnávací pedagogiku jako samostatný vědní obor, přiblíží její význam a metodologii.

1.1 Definice

Vzhledem k zaměření této diplomové práce je žádoucí vymezit pojem srovnávací pedagogiky. Definic existuje celá řada, do této práce byly vybrány dvě definice, jednou je ta od prof. Jana Průchy, dnes již zesnulého předního českého pedagoga, který se mimo jiné zabýval právě i srovnávací pedagogikou a výrazně tomuto oboru přispěl. Jan Průcha definuje srovnávací pedagogiku takto: *„Srovnávací (komparativní) pedagogika označuje jednak teorie, jednak výzkumné aktivity, které se zabývají zkoumáním charakteristik a fungováním vzdělávacích systémů různých zemí, jejich popisem, srovnáváním a hodnocením.“* (Průcha, 2012)

Druhá definice je z Výkladového slovníku z pedagogiky: *„Relativně samostatný obor pedagogiky orientovaný na studium, analýzu, srovnávací analýzu, srovnávací analýzu výchovných a zejména vzdělávacích systémů v různých zemích, směřuje k postižení obecných rysů a tendencí vyučování a výchovy v současném světě. Orientace výrazně na organizaci a obsahy vzdělávacích (zejména školských) soustav, jejich sociální determinaci, podmínky fungování a efektivitu, kulturní tradice.“* (Kolář, 2012)

Z obou těchto definic je zřejmé, že srovnávací neboli komparativní pedagogika je zaměřena na popis a analýzu vzdělávacích systémů, ale také na jejich hodnocení, jejich vysvětlování a odhalování problémů, které jsou s nimi spojené. Tyto metody budou využity v praktické části práce.

1.2 Význam

Oblast srovnávací pedagogiky je velmi široká a nelze jí chápat pouze jako popis struktury vzdělávacích systémů.

Srovnávací pedagogika má poměrně dlouhou historii, jedná se o jednu z nejstarších pedagogických disciplín. V posledních letech se intenzivně rozvíjí a nabývá na významnosti. (Průcha, 2015)

Stále větší význam si získává srovnávací pedagogika také teoretickou analýzou trendů a problémů vzdělávání ve světě vůbec. Vzdělávací systémy ve světě mají některé společné, univerzální problémy. Tyto problémy jsou v rámci srovnávací pedagogiky řešeny, jak na úrovni státu, tak na úrovni mezinárodní. K těmto problémům řadíme podle profesora Průchy (2015):

1. Problém vzdělávacích příležitostí – spravedlivý přístup ke vzdělání pro všechny
2. Problém uplatnění absolventů různých druhů a stupňů škol na trhu práce, vzhledem k vysoké nezaměstnanosti v některých skupinách populace
3. Problém úspěšnosti a neúspěšnosti některých žáků a studentů ve školním vzdělávání
4. Vztahy mezi školou, rodiči a místní komunitou a spolupráce s nimi
5. Problémy vzdělávání dětí z rodin imigrantů, etnických menšin aj.

Ve své práci vymezuje také Vašíčková (2018) účel srovnávací pedagogiky, zmiňuje také, že tato pedagogická disciplína poskytuje přínosy nejen pro pedagogiku, ale také pro ekonomii a sociální pedagogiku. Srovnávací ekonomika má tedy účel pro:

1. Oblast vzdělávací politiky, plánování a řízení školství ve státě – slouží pro vytváření strategických plánů, legislativního rámce činnosti vzdělávacích institucí apod.
2. Oblast ekonomie a vzdělávání – vyhodnocuje kvalitu a financování vzdělávacích systémů. Rovněž se zabývá financováním a dosaženými cíli jako je například uplatnění uchazečů na trhu práce. Pro politiku je také přínosná znalost uplatnění daného produktu v jiných zemích, což zajišťuje právě mezinárodní komparace.
3. Oblast vzdělávacího systému hlavně jejich nejširší skupina uživatelů – učitelé, manažeři a výzkumní pracovníci ve školství mají zájem o informace o fungování vzdělávacích systémů v jiných zemích pro vlastní rozvoj.
4. Oblast pedagogiky pro studenty učitelství na pedagogických a jiných fakultách – studenti pedagogiky by měli být schopní srovnání vzdělávání v jejich zemi a v zemích jiných.

5. Zdroj pro rodičovskou kontrolu a širší veřejnost – zájem rodičů o vzdělávání, fungování škol, o alternativní programy i instituce nabízející péči a vzdělávání v soukromé sféře stále roste. Aby se rodič mohl zorientovat v široké škále nabídky, hledá informace v domácích i zahraničních zdrojích.

1.3 Metodologie srovnávací pedagogiky

Od svého vzniku prošla srovnávací pedagogika řadou změn, které vyplývají z jejího různého teoretického zakotvení – od modernizační teorie, přes neomarxismus, etnografický přístup až do postmodernismus apod. Ve vztahu ke změnám v teoretických východiscích je přítomná i dlouhodobá debata o její metodologii. Nelze vybrat jediný typ studie, který by dokázal přinést odpovědi na fungování vzdělávání v jiných zemích. (Vašíčková, 2018)

Má-li být srovnávací pedagogika exaktní vědou, musí pracovat s empirickým přístupem sociálních věd. Dle metodiky sociálních věd musí vybírat a analyzovat data a na jejich základě vysvětlovat příčiny rozdílů mezi vzdělávacími systémy. (Vašíčková, 2018, str. 14)

Podle Průchy (2015) se mezi základní principy metodologie komparativní pedagogiky řadí:

1. Srovnávací pedagogika jako multidisciplinární oblast vědy, pracuje s metodami komparace a vyvíjí teoretický výklad o srovnávaných jevech edukační reality. Hlavním cílem je objasňování obecných problémů fungování a tendencí vývoje vzdělávacích systémů v mezinárodním kontextu.
2. Empirická deskripce tzn. dokumentace konkrétních vlastností vzdělávacích systémů, poskytující materiál pro srovnávací analýzy. Bez této deskripce by jakákoliv srovnávací analýza nemohla být uskutečněna. Hlavní přínos spatřujeme v tom, že podněcuje různé aktivity teoretického charakteru: Převážně popisované rozdílnosti vzdělávacích systémů vedly ke vzniku klasifikace ISCED.
3. V empirické komparaci vzdělávacích systémů jsou aplikovány, jak kvalitativní, tak i kvantitativní metody, jež se nyní využívají převážně v sociálních vědách. V současné době se jeví efektivněji kvantitativní metody, a to z toho důvodu, že umožňují přesnější a komplexnější vyhodnocení při mezinárodním srovnávání vzdělávacích systémů. Statistické ukazatele pomáhají popsat a porovnat nejen statické (trvalé vlastnosti vzdělávacích systémů), ale i vlastnosti procesuální.

4. Při výkonu konkrétních komparativních analýz je velmi důležitý komplexní přístup.

Důležitým poznatkem je, že předmětem zájmů vzdělávací politiky nejsou pouze struktury školství ve zkoumaných zemích, ale také další oblasti, a to např. podmínky, procesy a produkty školní edukace v různých zemích, kurikula, vzdělávací programy a didaktické prostředky, řízení a financování školství, vztahy mezi školami, rodiči, veřejností, obcemi, zaměstnavateli apod.

Srovnávací pedagogika nemusí nutně provádět komparaci pouze na mezinárodní úrovni. Některé státy (federace) nemají jeden centrální vzdělávací systém, ale každý region, společenství, oblast může mít vlastní. Příkladem takových federací je například Belgie, kterou se bude tato diplomová práce zabývat nebo můžeme jako příklad uvést Spojené státy americké, kde rovněž vzdělávací normy a požadavky určují vlády jednotlivých států.

2 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉMY A SROVNÁVACÍ PEDAGOGIKA

Kapitola vzdělávací systémy a srovnávací pedagogika objasní pojem vzdělávacího systému a školské soustavy z pohledu srovnávací pedagogiky. Uvede znaky, které je možné v jednotlivých vzdělávacích systémech sledovat a představí nástroje, s jejichž pomocí je možné komparace vzdělávacích systémů na mezinárodní úrovni.

2.1 Vzdělávací systém a školská soustava

Vzdělávací systém je podle Výkladového slovníku pedagogiky definován následovně: *Širší společný komplex, který je součástí sociálního, ekonomického a kulturního zabezpečení společnosti a její perspektivy. Zahrnuje školskou soustavu a další vzdělávací instituce, organizace, útvary (muzea, kulturní instituce, knihovny, masové komunikační prostředky, podnikové vzdělávání, útvary pro celoživotní vzdělávání). (Kolář a kol., 2012)*

Vzdělávací soustava je nejvýraznějším projevem vzdělávací politiky každé země. Její základní součástí je především školská soustava. (Horák a Kolář , 2007)

Školská soustava patří společně s rodinou mezi základní výchovně-vzdělávací útvary. Ke školské soustavě patří mimo základní instituce také další útvary a organizace, jako jsou například dětské a mládežnické organizace, masové komunikační prostředky, zejména televize a internet, kulturní instituce, sportovní organizace a jiné zájmové útvary nejrůznějších typů a zaměření; církve; ochranářské organizace; výrobní podniky a administrativní útvary; bezpečnostní instituce. Každá z uvedených institucí plní (více či méně) vedle svého hlavního poslání i funkci výchovnou a vzdělávací. Výchovně vzdělávací práce školské soustavy je regulována řídícími orgány společnosti. Každý stát si prostřednictvím školské soustavy zabezpečuje potřebnou kvalitu vzdělávání, kvalifikaci svých občanů, ale také kulturní úroveň, rozvíjení společnosti jako celku. (Dvořáková, 2015)

V současné době již zpravidla nevnímáme vzdělávací systém pouze jako souhrn všech stupňů, typů a druhů institucí, které plní výchovnou, vzdělávací a osvětovou funkci, ale k této institucionární struktuře přiřazujeme také řízení, správu škol, kurikulum, politický, ekonomický a sociální kontext vyjádřený ve vzdělávací politice.

2.2 Znaky a typologie vzdělávacích systémů a typologie školské soustavy

V jednotlivých zemích se od sebe vzdělávací systémy do určité míry odlišují, existují však i společné znaky, které je vystihují a umožňují jejich deskripci a komparaci.

Lišková (2008) ve své práci za hlavní znaky vzdělávacích systémů považuje:

1. Délka povinné školní docházky
2. Hierarchie cílů školského systému
    a. Společenské cíle
    b. Vzdělávací cíle škol
    c. Specifické cíle v jednotlivých předmětech
3. Kurikulum
4. Řízení vzdělávacího systému
    a. Centralizovaný
    b. Decentralizovaný

Ve většině států se setkáváme spíše s decentralizací řízení školství. Jedná se o přenášení odpovědnosti za řízení ekonomické, personální, správní i pedagogické na nižší články v systému školství. Jsou rozdělovány pravomocemi, oblastmi rozhodování mezi centrem, regiony, obcemi a vlastními školami. V takovém řízení je posilována právní subjektivita vzdělávacích institucí (samostatnost škol) a současně je oslabována centrální kontrola fungování školských zařízení. (Kolář a kol., 2012)

Vzdělávací systémy dělíme na dva typy (Rýznar, 2009):

1. Horizontální školský systém – elementární škola se opouští mezi 10–12 rokem, všichni vstupují do téže nižší sekundární školy a pokračují v povinné školní docházce, následně odchází do praxe nebo dalšího učení, případně mohou pokračovat studiem vyšší střední školy, která je připraví na některé kvalifikované povolání nebo studium na vysoké škole.
2. Vertikální školský systém – elementární školy jsou oddělené instituce, které jsou navštěvovány do 10-11 let, poté jsou žáci podrobeni zkoušce 11+ a výsledky této zkoušky rozhodnou o další vzdělávací dráze jedince, kdy již v tomto věku žáci odchází do škol druhého stupně, které se liší svým zaměřením, úrovní a prestiží. Toto zařazení zpravidla znamená konečné rozhodnutí o budoucnosti jedince.

2.3 Komparace vlastností, fungování a produktů vzdělávacích systémů

Jak již bylo zmíněno, hlavním úkolem srovnávací pedagogiky je vysvětlit, jakým způsobem se odehrává vzdělávání v různých státech. Vysvětlení probíhá pomocí parametrů, které zakládají jeho fungování. Aby mohly být vzdělávací systémy porovnávány, je třeba nějakého univerzálního srovnávacího nástroje, s jehož pomocí by bylo možno postihnout nejrůznější vzdělávací systémy na mezinárodní úrovni. Ve srovnávací pedagogice byly vyvinuty dva důležité měřící nástroje: indikátory vzdělávání a Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání. (Průcha, 2015)

2.3.1 Indikátory vzdělávání

„Indikátor vzdělávání je kvantitativní ukazatel, který vypovídá o nějakém dílčím parametru stavu, fungování nebo produktu vzdělávacího systému. Příklad: Počet mladých lidí, kteří

dokončují různé programy vyššího sekundárního vzdělávání, je jedním z indikátorů účasti populace ve formálním vzdělávání; spolu s dalšími indikátory vyjadřuje, jak vzdělávací systém v určité zemi funguje, jak ovlivňuje kvalifikační strukturu populace a tím i ekonomický potenciál země.“ (Průcha, 2015)

Indikátory vzdělávání slouží jednak jako výzkumný prostředek pro vysvětlení fungování vzdělávacích systémů a jednak jako podklad pro rozhodování o národním vzdělávacím systému ve srovnání se zahraničním vývojem.

Již v 90. letech minulého století byly v rámci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) zkonstruovány některé indikátory. Jejich počet dosahuje kolem 50 ukazatelů. Ani tento počet však nepokrývá reálně všechny existující parametry vzdělávacích systémů.

Indikátory rozdělujeme do několika skupin:

1. Prostředí, v němž vzdělávací systémy v zemích fungují – například demografické prostředí, sociální a ekonomické prostředí, veřejné mínění vztahující se k vzdělávání
2. Náklady, zdroje a vzdělávací procesy – například výdaje na vzdělávací služby pro jednoho žáka či studenta, přístup mládeže k vyšším úrovním vzdělávání, doba organizace výuky
3. Výsledky vzdělávání – například počty absolventů vyšších sekundárních škol, podíly nezaměstnaných mezi absolventy různých druhů škol aj.

2.3.2 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání

Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání známá též pod zkratkou ISCED (z anglického International Standard Classification of Education) byla vypracována ve své původní verzi experty Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu a je platná již od roku 1978. (Dvořáková, 2015) V 90.letech byla tato klasifikace vylepšena a nesla oficiální název ISCED 97, platná byla až do roku 2015. Nová klasifikace, která je platná doposud, nese název ISCED 2011.

ISCED se uplatňuje po celém světě. Jedná se o klasifikaci vzdělávacích programů, která byla navržena především za účelem analýzy a komparace školských systémů v mezinárodně dohodnutých kategoriích.

V některých zemích existují určité rozdíly, například v délce elementárního stupně, ve věku zahájení povinné školní docházky, v uspořádání a vztazích nižšího a vyššího stupně sekundárního školství. Některé školské soustavy zvýrazňují sociální diferenciaci ve smyslu jak výkonnostní, tak sociální, jiné se je naopak snaží narovnávat. To znamená, že některé školské systémy diferencují žáky již po čtyřech až pěti letech elementárního vzdělávání, a naopak jiné preferují, co možná nejdelší společné vzdělávání dětí a mládeže, a to až do věku 15 nebo 16 let. (Dvořáková, 2015)

Pro vysvětlení úrovně ISCED je přiložena tabulka, která informuje o odpovídajících vzdělávacích programech českého vzdělávacího systému, jsou zde uvedeny i druhy a typy škol, které programy poskytují.

Tabulka 1 - ISCED 2011

ISCED 0	Vzdělávání v raném dětství	• mateřská škola (včetně speciální) • přípravný stupeň základní školy speciální a přípravné třídy základní školy
ISCED 1	Primární vzdělávání	• 1. stupeň základní školy • 1. stupeň základní školy speciální
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělávání	• 2. stupeň základní školy • 2. stupeň základní školy speciální • 1. a 2. ročník šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmileté konzervatoře • praktická škola • kurzy pro získání základů vzdělání, kurzy pro získání základního vzdělání

ISCED 3	Vyšší sekundární vzdělávání	• čtyřleté obory gymnázií a lyceí • 3. až 6. ročník oborů gymnázií šestiletých, 5. až 8. ročník oborů gymnázií osmiletých • obory středního vzdělání, obory středního vzdělání s výučním listem, obory středního vzdělání s maturitní zkouškou • 5. a 6. ročník osmileté konzervatoře, 1. až 4. ročník šestileté konzervatoře • nástavbové studium, zkrácené studium s maturitní zkouškou, zkrácené studium s výučním listem • studium jednotlivých předmětů či ucelených částí učiva na střední škole (má-li osoba status žáka)
ISCED 4	Postsekundární vzdělávání	• pomaturitní kurzy, jednoleté kurzy jazyků s denní výukou • rekvalifikační kurzy akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy • kurzy, které vysoké školy organizují pro studenty středních škol
ISCED 5	Krátký cyklus terciálního vzdělávání	• 7. a 8. ročník osmileté konzervatoře, 5. a 6. ročník šestileté konzervatoře
ISCED 6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	• Vyšší odborná škola • Bakalářské studium na vysokých školách

		• Další vzdělávání na vysokých školách pro absolventy vyšších odborných škol a bakalářských studijních programů (rozšiřující, nesměřující k udělení titulu)
ISCED 7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň	• Magisterské a navazující magisterské studium na vysokých školách • Další vzdělávání na vysokých školách pro absolventy magisterských a magisterských navazujících studijních programů (rozšiřující, nesměřující k udělení titulu)
ISCED 8	Doktorandská nebo jí odpovídající úroveň	• Doktorské studijní programy

2.3.3 Srovnávání vzdělávacích výsledků dosahovaných ve školách různých zemí

Mezi nejrozvinutější patří komparativní výzkumy prováděné projektem IEA (z anglického International Association for Evaluation of Educational Achievement = Mezinárodní asociace pro hodnocení vzdělávacích výsledků).

IEA se zaměřuje převážně na srovnání intelektových dovedností.

Druhou důležitou organizací je OECD. Tuto organizaci jsem již zmínila výše. Již od roku 1992 vydává OECD publikaci Education at a Glance. Tato publikace obsahuje ukazatele vzdělávacích systémů a přidružených zemí. Na konci 20. století se potom OECD rozhodla zorganizovat vlastní výzkum PISA (z anglického Programme for the International Student Assessment) – v překladu se jedná o program pro mezinárodní hodnocení žáků. Tento projekt je důležitým zdrojem o vzdělávacích systémech. (Blažek a kol., 2019) *„Cílem projektu PISA je opakované zjišťování výsledků patnáctiletých žáků různých zemí v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Jeho hlavním záměrem je poskytnout*

tvůrcům školské politiky v jednotlivých zemích informace o úspěšnosti a efektivitě jejich vzdělávacích systémů. OECD publikuje výsledky šetření PISA nejen v souhrnných zprávách, ale také prostřednictvím tematicky zaměřených zpráv PISA in Focus." (PISA in Focus, © 2013)

PISA klade důraz na porovnatelnost výsledků v čase, proto jsou v testovaných úlohách zahrnuty i trendové úlohy, které byly použity již i v dřívějších testováních. Dotazníkové šetření poskytuje data o žákovi, jeho rodině, zázemí a jeho škole.

Výsledky testů jsou prezentovány dvojím způsobem (Blažek a kol., 2019):

1. Počet bodů na gramotnostní škále – průměrné bodové skóre vyjadřuje úspěšnost žáka v testových úlohách, v každé z testovaných gramotností jsou výsledky žáka převedeny na škálu, která má průměr 500 v OECD a směrodatnou odchylku 100.
2. Zastoupení žáků v jednotlivých gramotnostních úrovních – každý bodový výsledek žáka je zařazen do jedné z gramotnostních úrovní, které jsou na školách vymezeny, rozsah každé takové úrovně je přibližně 80 bodů, v národní zprávě jsou potom uváděny počty žáků v procentech, které spadají do dané úrovně.

V dnešní moderní době je také podstatné zaměřit se na zjišťování matematických, přírodovědných a v neposlední řadě technologických znalostí u žáků. Tyto znalosti jsou zapotřebí již dnes a v budoucích letech budou ještě podstatnější. Tyto znalosti přispívají lidem v osobním životě, pomáhají lépe rozumět okolnímu světu, ale lidstvu pomáhají řešit situace v místním i národním měřítku související s životním prostředím a globálními problémy. Mezinárodní projekt TIMSS (z anglického Trends in International Mathematics and Science Study) se zabývá měřením výsledků vzdělávání v oblasti matematických a přírodovědných znalostí žáků 4. ročníků, respektive v České republice 8. ročníků. Kromě výsledků žáků jsou sbírána též data o výuce, její organizaci, metodách, podmínkách a kvalitě kurikula. Testování probíhá vždy jednou za čtyři roky. Poslední proběhlo v roce 2019. Od téhož roku se přechází na tzv. eTIMSS. Zásadní změna se týká způsobu testování a vyhodnocení. eTIMSS využívá k testování tablety a počítače. Tento způsob umožnil zařadit do testů také PSI úlohy (z anglického Problem Solving and Inquiry Tasks) – takové

úlohy simulují situace z reálného života, a také jednoduché vědecké úlohy. Vyhodnocování probíhá též elektronickou formou. (Janoušková a kol., 2020)

TIMSS se soustředí na otázky znalostí a dovedností žáků z různých zemí v matematických a přírodovědných předmětech, dále pak na úroveň znalostí a dovedností žáků v matematických a přírodovědných předmětech v průběhu sledovaného období, na rozdílnosti v obsahu, metodách a podmínkách výuky v zúčastněných zemích a na to, co nejvíce ovlivňuje rozdíly ve výsledcích různých skupin žáků. (Tomášek a kol., 2019)

TIMSS využívá své tříúrovňové kurikulum, podle kterého posuzujeme, jaké vzdělávací možnosti jsou žákům poskytovány (Janoušková a kol., 2020):

1. Zamýšlené kurikulum – jaká je organizace vzdělávacího systému v dané zemi a jaký vzdělávací obsah v oblasti matematiky a přírodních věd je dáno kurikulem
2. Realizované kurikulum – zaměřuje se na skutečný vzdělávací obsah a na uplatňované metody a postupy ve výuce matematiky a přírodních věd
3. Dosažené kurikulum – zaměřuje se na výsledky ve vzdělávání žáků v matematice a v přírodních vědách a také na postoje žáků k výuce v těchto oblastech.

3 POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA

Povinná školní docházka umožňuje realizaci práva na vzdělání, které patří mezi základní lidská práva. Toto právo mají státy většinou zakotveno v ústavních zákonech. (Wahla, 1982)

Podle Výkladového slovníku z pedagogiky můžeme povinnou školní docházku definovat takto: *„Zákonem každé země stanovená doba, po kterou se děti v dané zemi povinně vzdělávají ve školách různého typu – v naprosté většině ISCED 1 a ISCED 2. Je vždy stanoven i věk, ve kterém dítě povinně nastupuje do školy – u nás šestý rok věku; v některých zemích pátý rok (Anglie) nebo sedmý rok věku (severské země). Permanentně otevřená otázka prodlužování povinné školní docházky (začátek dříve, konec později).“* (Kolář, 2012)

První tendence, které vedly k uzákonění povinné školní docházky, se objevují v období osvícenství. Osvícenství je myšlenkové hnutí konce 17. a 18. století. Projevuje se snaha rozvíjet myšlenky individuace, subjektivizace a autonomie člověka. Toto hnutí vybízí člověka k odvaze k samostatnému myšlení a využívání rozumu k praktickému jednání,

a to tak, aby je využil ve prospěch člověka a jeho potřeb. Osvícenecký věk se snaží vyvést celou společnost z období temna na cestu rozumové soběstačnosti, praktické úspěšnosti, politické rovnoprávnosti, náboženské nezávislosti a duchovního titánství, která povede ke stále větší dokonalosti. Na základě toho se objevují i snahy o změnu výchovy a vzdělání v období osvícenství. (Dvořáková, 2015)

Úsilí o uzákonění povinné školní docházky se začalo projevovat s rozvojem kapitalismu v 18. století. (Wahla, 1982)

Za vlády Marie Terezie byla provedena v roce 1774 reforma školství. Školství tak bylo vymaněno z rukou katolické církve. Všeobecný školní řád zaváděl všeobecnou vzdělávací povinnost, která však ještě neznamenala povinnou školní docházku jako takovou. Povinnou školní docházku pak uvedl do praxe Říšský školní zákon z roku 1869. (Dvořáková, 2015)

Prvním územím na světě s povinnou školní docházkou pro chlapce a děvčata se stalo v roce 1592 kalvinistické Falcko-zweibrückenské vévodství v rámci Svaté říše římské. V roce 1598 následovalo na území SŘŘ město Štrasburk. V 17. století zavedla všeobecnou povinnou školní docházku vévodství Sasko-gothajské (1642), knížectví Brunšvicko-Wolfenbüttelsko (1647) a vévodství Württemberské (1649), v 18. století pak následovalo s vyučovací povinností Pruské království (1717) – jehož školní systém se stal vzorem pro řadu dalších států, včetně neevropských – dále např. Norské království (tehdy součást Dánsko-norské unie) roku 1739, knížectví Lichtenštejnsko (1805), v roce 1835 Saské království, v letech 1870–80 Velká Británie (v jejímž rámci byla v Anglii regulace školní docházky svěřena do pravomocí jednotlivých obcí, kdežto ve Skotsku spadala pod církevní farní správu), od roku 1882 také Francie atd. Na začátku 20. století již byla povinná školní docházka uzákoněna ve většině zemí Evropy, většině států USA, Kanadě a v Japonsku. (Wikipedie, © 2021)

V rozvojových zemích byla právní základna školství vytvářena po získání nezávislosti, většinou po roce 1960. (Wahla, 1982)

4 BELGICKÉ KRÁLOVSTVÍ

Aby bylo možné správně pochopit rozdělení vzdělávacích systémů v Belgickém království, je žádoucí vysvětlit rovněž specifické politické uspořádání této federativní republiky a uvést některé základní informace o tomto státu.

4.1 Základní informace

Belgie nese oficiální název Belgické království, je federativní konstituční monarchií. Současným panovníkem je král Philippe, který nastoupil na trůn v roce 2013. V čele federální vlády stojí premiér, který je jmenován králem na základě toho, zda bude designovaný premiér schopen získat většinu v poslanecké komoře Parlamentu. Federální vládu doplňují vlády na dalších stupních: vlády pro regiony Vlámska, Valonska a hl. města Bruselu a dále vlády pro jazyková společenství: frankofonní a germafonní (jazykové společenství užívající nizozemštinu je sloučeno s vlámským regionem, v němž se tento jazyk používá). V Belgii žije 11,5 mil obyvatel a jsou zde ustanoveny tři oficiální jazyky – francouzština, nizozemština a němčina. Měnou je Euro. (Souhrnná teritoriální informace: Belgie, © 2021)

V Belgii existují tři úrovně vlády (Nusche a kol., 2015):

1. Federální stát
2. Regiony
3. Společenství

Federální vláda nese zodpovědnost za oblasti jako je sociální bezpečnost, spravedlnost a obrana. Jurisdikce tří regionů (Vlámský, Valonský a region hlavního města Bruselu) spočívá hlavně v záležitostech souvisejících s územím a hospodářstvím, zatímco tři společenství (Vlámské, francouzsky mluvící a německy mluvící) jsou zodpovědné za záležitosti týkající se jednotlivce včetně kulturních, jazykových a vzdělávacích záležitostí. (Nusche a kol., 2015)

4.2 Obyvatelstvo a geografické rozdělení země

Jak již bylo zmíněno, Belgické království je zajímavé svým složením obyvatelstva, jak již bylo nastíněno v předchozí subkapitole. To pro nás bude stěžejní při deskripci jejích vzdělávacích systémů. Geograficky je země rozdělená na tři regiony:

1. Vlámsko
2. Valonsko
3. Region Brusel

Regiony mají legislativní a exekutivní pravomoc, odpovídají například za ekonomiku, zahraniční obchod, dopravu, životní prostředí, to garantují regionální legislativní orgány, kterými jsou vláda a parlament. (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012)

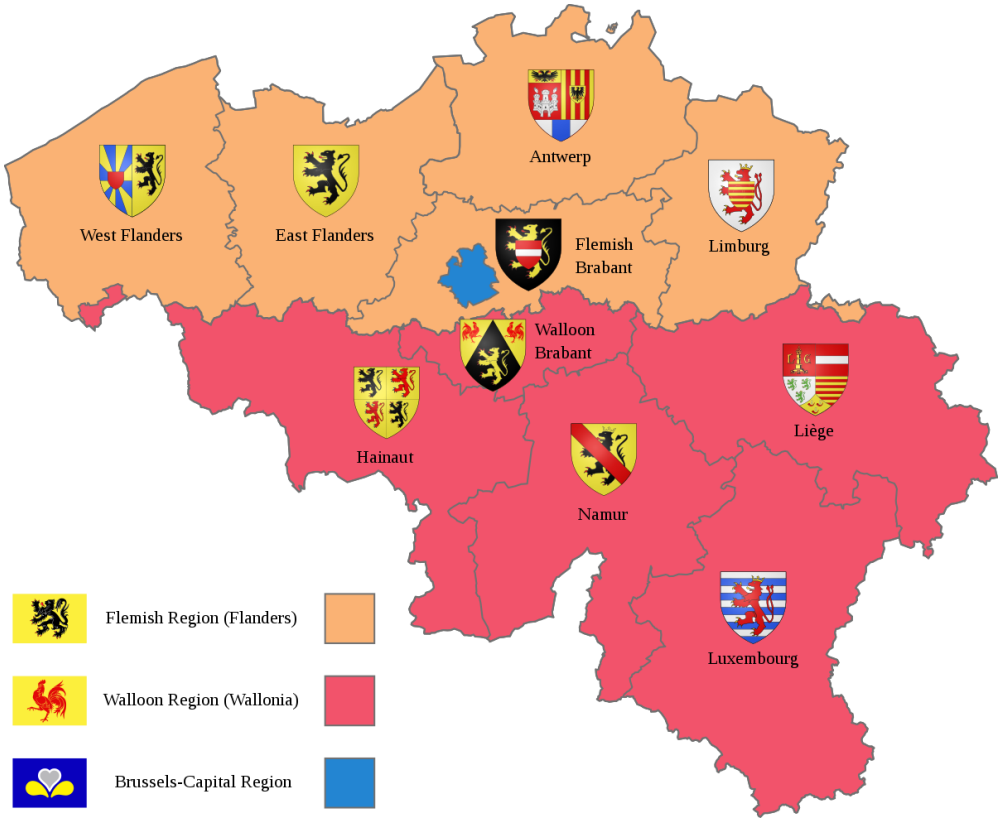

Obrázek 1 - Belgické regiony

Zdroj: Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Administrativní dělení Belgie [online]. c2022 [citováno 12. 04. 2022]. Dostupný z WWW: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Administrativn%C3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Belgie&oldid=20783678>

Z kulturního a politického hlediska je tvořena třemi společenstvími:

1. Vlámské společenství
2. Francouzské společenství
3. Německojazyčné společenství

Největší podíl tvoří nizozemsky hovořící Vlámové, kteří k 1. 1. 2020 tvořili 57,6 % obyvatel země. Druhou největší skupinou jsou frankofonní Valoni, kteří se podíleli ke stejnému datu 32,7 %. Německojazyčné společenství zastává pouze necelé 1 % obyvatel. (Souhrnná teritoriální informace: Belgie, © 2021)

Naopak významný podíl belgické populace tvoří imigranti, kteří v roce 2020 tvořili 12,4 % celkové populace. Mezi nejčastější národnosti řadíme Maročany, Italy, Francouze, Nizozemce nebo Turky. (Souhrnná teritoriální informace: Belgie, © 2021)

Brusel má smíšené národnostní složení a obsahuje významnou mezinárodní komunitu spojenou s orací v institucích EU a NATO. (Souhrnná teritoriální informace: Belgie, © 2021)

Obrázek 2 - Jazyková společenství

Zdroj: Valoni a jejich podobnost s okolními etniky [Hospodářská a kulturní studia]. Hospodářská a kulturní studia (HKS) [online]. Dostupné z: https://www.hks.re/wiki/valoni

V zemi je hlavním náboženstvím římskokatolické, hlásí se k němu 58 % obyvatel. Ateisté a agnostici tvoří 27 % a jiné křesťanské, mezi, než patří největší podílem protestanti, tvoří 7 % obyvatelstva.

K islámu se hlásí 5 % obyvatel a k ostatním náboženstvím 3 %. Nejpočetnější náboženská menšina je tak muslimská. Odhady o její početnosti se liší, některé hovoří o přibližně 400 až 500 tis. Je soustředěna převážně ve velkých městech, hlavně v Bruselu a v Antverpách. (Souhrnná teritoriální informace: Belgie, © 2021)

5 BELGICKÉ ŠKOLSKÉ SYSTÉMY

Z předchozí kapitoly je patrné, že Belgie je konstituční monarchií rozdělenou na tři regiony – Vlámsko, Valonsko a region Brusel a na tři společenství rozdělená podle jazykového principu – Vlámské – holandsky hovořící, Francouzské a Německojazyčné společenství. Tato společenství mají zodpovědnost za politiku v oblastech, která je spojená s jazykem, mezi něž patří i vzdělávání. Každé společenství má pro tyto účely zřízen specifický legislativní orgán.

5.1 Společné principy belgických vzdělávacích systémů

Jak již bylo řečeno, každé společenství má vlastní ministerstvo, které rozhoduje o vzdělávání ve vlastní komunitě. Každá komunita užívá jiného jazyka, a tak pochopitelně probíhá výuka v příslušném jazyce dané komunity. I přesto, že se vzdělávací systémy Belgického království různí, v mnohém jsou shodné. Následující kapitola shrnuje tyto společné principy.

5.1.1 Politické zázemí

Společné principy vzdělávání Belgie reprezentuje federální vláda, jejíž hlavou je premiér. V současné době[1] je premiérem Alexander De Croo[2].

Kompetence týkající se vzdělávání v rukou federální vlády (Eurydice (1,2,3), © 2022):

1. Začátek a konec povinné školní docházky
2. Minimální požadavky na kvalifikaci zaměstnanců ve vzdělávacím systému
3. Úprava odchodu do důchodu zaměstnanců ve vzdělávací soustavě.

[1] Duben 2022

[2] Belgie | BusinessInfo.cz. *BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Copyright © 1997 [cit. 12.04.2022]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/navody/belgie-souhrnna-teritorialni-informace/2/

V Belgii je svoboda vzdělávání dána ústavním právem. Jakákoli právnická osoba může organizovat vzdělávání a za tímto účelem zřizovat školy. Vláda má povinnost organizovat nedenominační vzdělávání.

Ústava také zaručuje rodičům svobodu volby školy. Rodiče a děti musí mít přístup do školy dle vlastního výběru v přiměřené vzdálenosti od svého bydliště.

5.1.2 Povinná školní docházka

Vzdělávání v Belgii je povinné od 5[3] do 18 let. Povinná školní docházka však neznamená, že dítě musí chodit do školy. Rodiče mohou své děti vzdělávat i v domácím prostředí. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Žák musí navštěvovat řádnou povinnou školní docházku až do věku 15 let. Od 15 let se mohou studenti zapojit do školní docházky na částečný úvazek a zvolit si strukturovanou studijní cestu, která kombinuje odborné vzdělávání na částečný úvazek ve vzdělávací instituci se zaměstnáním na částečný úvazek. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Povinná školní docházka platí rovněž pro děti se zdravotním postižením. Mohou navštěvovat speciální vzdělávací instituci, běžnou vzdělávací instituci, případně může být doplněna podpora v rámci inkluzivního programu. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Vzdělávací povinnost platí rovněž pro všechny děti, které žijí na území Belgie. Do 60 dnů od svého přihlášení v jakékoli obci se musí zapsat ke vzdělávání. Cizinci k tomu budou potřebovat doklad totožnosti, pobytové vízum, doklad o absolvování povinných očkování v Belgii, potvrzení adresy pobytu, předchozí školní záznamy. Děti, které nemají oficiální doklady, mají rovněž právo na zápis do školy. (Miller, © 2022)

Školy nefungují podle spádové oblasti. (Miller, © 2022)

5.1.3 Školné

Veřejné základní vzdělávání je zdarma pro všechny v celé zemi. Možné náklady mohou vznikat u různých učebních materiálů – z nichž některé mohou být dotovány – a exkurzí.[4]

[3] Povinná školní docházka od 5 let platí v Belgii od 1.září 2020. Do té doby to bylo 6 let. 5leté děti mají 290 půldnů povinné školní docházky v předškolním vzdělávání.

[4] Oficiální stránky vlád jednotlivých společenství

5.1.4 Učební osnovy

Učební osnovy bývají poměrně tradiční, s dopoledními hodinami založenými na gramotnosti a matematice a dalších předmětech jako je například hudba a historie, které se zde většinou vyučují odpoledne. Středeční odpoledne bývá volné. (Miller, © 2022)

Velký důraz je kladen také na výuku cizího jazyka. V posledních ročnících primárního vzdělávání je výuka nizozemštiny nebo němčiny pro frankofonní komunitu a francouzština pro nizozemsky mluvící komunitu obvykle povinná. (Miller, © 2022)

5.1.5 Typy institucí

V každém regionu existují tři hlavní typy institucí (Miller, © 2022):

1. Oficiální vzdělávání – vzdělávání organizované vládou.
2. Státem podporované veřejné školství – tato síť zahrnuje školy provozované obecními nebo provinčními úřady.
3. Vzdělávání organizované soukromou osobou nebo organizací –- soukromé vzdělávání organizované vládou. Tato síť zahrnuje především katolické školy. Vedle toho také školy, které nejsou spojeny s náboženstvím, jako jsou například alternativní školy. Patří sem především školy založené na myšlenkách Freineta, Montessori nebo Steinera, které uplatňují specifické vyučovací metody.

V Belgii existuje pouze malý počet škol, které nejsou uznávané vládou. Tyto školy nedostávají od vlády žádné finanční prostředky. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

5.1.6 Předškolní vzdělávání

Veřejné předškolní vzdělávání, jako jsou jesle a mateřské školy, poskytuje bezplatnou péči pro děti pracujícím rodičům. Tato zařízení aktivně připravují děti na školu, na vzdělávací a sociální úrovni prostřednictvím učení zaměřeného na hru. V důsledku toho více než 90 % dětí navštěvuje v Belgii předškolní zařízení. Avšak i Belgie se potýká s nedostatkem těchto míst pro děti příslušného věku. (Miller, © 2022)

Jesle jsou k dispozici pro kojence a batolata do věku 2,5 let. Mateřské školy jsou od 2,5 let do školního věku (zpravidla 6 let). Mateřská škola má často vztah s místní základní školou, což usnadňuje přechod do formálního vzdělávání. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Jesle nepatří v Belgii mezi soustavu povinného školního vzdělávání, mateřské školy však ano, a to od roku 2020, kdy byla povinná školní docházka ustanovena od 5 let a minimálně jeden rok předškolní docházky se stal pro děti povinným.

5.1.7 Základní vzdělávání

Základní vzdělání je povinné od šesti do 12 let. Místní ministerstva školství dohlížejí na požadavky a učební osnovy každého regionu. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Belgické království si zakládá na správném tempu vzdělávání. Děti dostávají hodnocení na všech úrovních škol počínaje preprimárním školstvím. Toto hodnocení má za úkol zjistit, zda jsou děti připraveny na postup vpřed. Je naprosto běžné, že zde děti opakují ročník a není s tím spojeno žádné negativní stigma. (Miller, © 2022)

Po dokončení základního vzdělání dostanou děti osvědčení o absolvování základního vzdělání. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

5.1.8 Sekundární vzdělávání

Sekundární vzdělávání je povinné od 12 do 18 let. Ve věku 16 let se však studenti mohou rozhodnout pro studium na částečný úvazek. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Veřejné střední školy jsou v celém Belgickém království zdarma. Někdy vyžadují příspěvek na náklady na učebnice. (Miller, © 2022)

Z počátku sekundárního vzdělávání jsou osnovy široké, ale s postupem do vyšších ročníků nebo cyklů mohou více ovlivnit předměty, které absolvují.

V závěrečném cyklu, mezi 16. a 18. rokem, je také možné, aby studenti studovali na částečný úvazek během odborné přípravy. (Eurydice (1,2,3), © 2022)

Školy se mohou specializovat na konkrétní obor nebo nabízet různé třídy pro různé obory. (Miller, © 2022)

Jak již bylo řečeno, Belgie má speciální přístup k hodnocení studentů. Testování se provádí během celého sekundárního vzdělávání a je poměrně přísné. Uděluje se *Diploma van Secundair Onderwijs* (v holandštině) nebo *Certificat d'Enseignement secondaire supérieur général, Technika ou artistique* (CESS) (ve francouzštině). Tyto certifikáty umožňují přístup k vysokoškolskému vzdělání.

5.1.9 Změna školy

Přechod mezi školami je obtížný především během školního roku. Mnoho veřejných i soukromých škol má pro zápis pořadníky a někteří studenti musí procházet výběrovým řízením, dokonce až dva roky předem, aby jim bylo zajištěno volné místo na dané škole. Registrace do škol probíhá v určitých obdobích, ve veřejných školách zpravidla v prosinci nebo lednu, soukromé školy vypisují přijímací řízení v různých obdobích. (Inschrijven in Brussel, 2020)

Pokud přechází dítě do školy jiné komunity před nástupem do základního vzdělávání, musí absolvovat určitý počet půldnů v mateřské škole s příslušným jazykem, než se bude moci zapsat do základní školy této komunity. (Miller, © 2022)

V jiných případech musí projít základním jazykovým testem, který ověří jeho znalosti. (Miller, © 2022)

5.1.10 Soukromé školy

V Belgii mají rodiče pro své děti na výběr rovněž z velkého množství základních i středních soukromých, mezinárodních a alternativních škol. K dispozici jsou základní školy (Eurydice (1,2,3), © 2022):

- Montessori – nabízí alternativní vzdělávací styl se zaměřením na kreativní myšlení a holistický rozvoj dítěte.
- Mezinárodní školy – rodiče s dětmi si mohou vybrat mezi britskými, americkými evropskými nebo jinými mezinárodními učebními osnovami.
- Církevní školy: například katolické nebo židovské školy.

Soukromé střední školy nabízejí řadu různých stylů výuky a mezinárodní školy poskytují příležitost získat celosvětově uznávané kvalifikace.

Nabídka soukromých středních škol je následující (Miller, © 2022):

- Mezinárodní školy – nabízejí vzdělávání založené na anglickém, americkém, severském a evropském systému. Učební plán, styl výuky a kvalifikace se liší podle systému, který škola dodržuje – na britských školách například studenti středních škol získávají *GCSE* a *A-Levels*. Školy nabízející *International Baccalaureate (IB)* jsou také oblíbenou volbou rodin, které vyhledávají mezinárodní školství.

- Soukromé školy podporované státem – patří sem rovněž školy s náboženskou příslušností. Tyto školy tvoří velký počet belgických středních škol, zejména ve Flandrech.
- Montessori školy – takové školy najdeme v Belgickém království pouze zřídka, například Mezinárodní Montessori škola v Tervurenu, která nabízí středoškolské vzdělání, ale studenti sem přecházejí již od 11 let.
- Steinerovy školy – tyto školy využívají humanistický přístup ke vzdělávání, spojující intelektuální, praktický a umělecký rozvoj. Středoškolské vzdělávání se zaměřuje na kritické uvažování.
- Jiné soukromé školy – nabízejí řadu alternativních vyučovacích metod. Například Sudbury School v Gentu nabízí americký model, kde jsou děti odpovědné za své vzdělání, a francouzsky mluvící Le Labo se specializuje na sportovní výchovu.

5.1.11 Domácí vzdělávání

Kvůli rozdílům v učebních osnovách nebo ceně mezinárodních škol se někteří rodiče rozhodnou pro domácí vzdělávání svých dětí. (Miller, © 2022)

Počet dětí vzdělávaných doma nebo u soukromých učitelů v Belgii každoročně stoupá. Podle studie společnosti Agodi ve Flandrech mezi lety 2000 a 2014 vzrostl počet středoškoláků vzdělaných doma z přibližně 100 na více než 1000. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Pro domácí vzdělávání existují přísná pravidla a v případě jejich nedodržování vyplývá pro rodiče nějaký postih. Rodiče musí také podepsat dokument, který je v souladu s úmluvou OSN o právech dětí, což je požadavek, který se v minulosti setkal s určitou kontroverzí. (Miller, © 2022)

5.1.12 Standardy

Bez ohledu na komunitu jsou vzdělávací standardy v Belgii vysoké. Výroční zpráva ekonomické organizace OECD řadí belgické vzdělávání mezi 10 nejlepších zemí, přičemž studenti dosahují nadprůměrných výsledků v přírodních vědách, matematice a čtení. Investice do vzdělání jsou také jedny z nejvyšších mezi 40 zeměmi OECD. (Miller, © 2022)

5.1.13 Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Podpora dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je určována ministerstvem školství v každé komunitě. Národní přístup ke speciálnímu vzdělávání je však v Belgii založen na inkluzi a rovnosti, což znamená, že děti jsou, pokud je to možné, integrovány do běžných škol. Mnoho škol má stálé zaměstnance, kteří se specializují na speciální vzdělávání. V případě, že není integrace možná, jsou v nabídce různé specializované školy od předškolního věku do 21 let. Některé se věnují například lidem s tělesným postižením a jiné studentům s poruchami chování. (Miller, © 2022)

Zápis do speciálních škol je možný po celý rok. Je však vyžadováno speciální vyšetření, které pomůže vybrat nejvhodnější školu pro dané dítě. Posouzení se provádí v psycho-medico-sociálním centru – *the Centre psycho-medico-social, PMS* (francouzsky) in Liège, nebo v *the Centrum voor Leerlingenbegeleiding, VCLB* (holandsky). Možností je provést vyšetření v angličtině na dětském oddělení Komunitního centra pomoci – *the Community Help Centre, CHS*. (Miller, © 2022)

Seznamy speciálních škol lze nalézt na webových stránkách jednotlivých ministerstev školství.

Vzhledem k jazykové rozmanitosti Belgického království je nutná podpora dětí, které nemluví hlavním vyučovacím jazykem. Podpora je součástí veřejného vzdělávání, ale napříč školami se různí. Některé školy nabízejí jazykové programy a mnoho mimopracovních klubů, které nabízejí pomoc s domácími úkoly a podporu při vzdělávání. K dispozici je také množství jazykových kurzů, které poskytují podporu navíc. K začleňování dětí do jiné komunity slouží také speciální letní tábory. (Miller, © 2022)

5.2 Vlámské společenství

Každé společenství má svůj autonomní vzdělávací systém. Vlámské společenství je zodpovědné za vzdělávání ve Vlámském regionu a za vzdělávání v holandštině, které je poskytované v regionu hlavního města Bruselu. Ve školním roce 2011/2012 zahrnoval Vlámský vzdělávací systém 56,3 % belgické populace žáků na základních a středních školách (primární a sekundární vzdělávání dle ISCED). (Nusche a kol., 2015)

Vlámský region je na poměry Evropské unie poměrně bohatý. V roce 2012 byla výše HDP 133 % průměru EU27. Stejně tak zaměstnanost je vysoká – 71,5 % převyšuje průměr celé Belgie (67,2 %). (Nusche a kol., 2015)

Veřejné výdaje na vzdělávací instituce jsou poměrně vysoké, s ročními výdaji na studenta na primární, sekundární a postsekundární neterciární úrovni vzdělání (11 856 USD), tato hodnota je výrazně nad průměrem OECD (9 258 USD) v roce 2013. (Golden a kol., 2017)

Financování školství je omezeno rozpočtovou situací vlámské vlády. I Vlámský region se, podobně jako celá Evropa, potýká se stárnoucí populací, a tak jsou zvyšovány nároky a vyvíjen tlak na veřejný rozpočet na financování oblasti zdraví a péče o seniory na úkor školství. (Nusche a kol., 2015)

5.2.1 Školní rok

Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna. Během školního roku je 5 prázdninových období (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022):

- týden podzimních prázdnin
- dva týdny vánočních prázdnin
- jeden týden jarních prázdnin
- dva týdny velikonočních prázdnin
- dva měsíce letních prázdnin.

Mimo to žáci nenavštěvují školu (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022):

- 11. listopadu
- na Velikonoční pondělí
- 1. května
- Nanebevstoupení Páně a den poté
- Svatodušní pondělí

Děti absolvují 28 nebo 29 lekcí po 50 minutách za týden. Vyučovací hodiny jsou rovnoměrně rozloženy do pěti dnů v týdnu. Středeční odpoledne bývá volné. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

V roce 2014 byl počet vyučovacích hodin za rok v systému Vlámského společenství roven průměru OECD v primárním vzdělávání a nižší než průměr v sekundárním vzdělávání. (Golden a kol., 2017)

5.2.2 Politické zázemí

Místní ministerstvo školství *Ministry of Education and Training* je zodpovědné za všechny stupně vzdělávání a odborné přípravy počínaje preprimárním vzděláváním. Péče o děti je v kompetenci vlámského ministerstva pro blaho, veřejné zdraví a rodinu *the Flemish Ministry of Wellbeing, Public Health and Family*. (Eurydice (1), © 2022)

Vlámské ministerstvo má odpovědnost za přípravu politiky, hodnocení, koordinaci a komunikaci. Zahrnuje další autonomní agentury, které mají na starosti politiku implementace a dohlížet na všechny služby související se zvyšováním kvality ve vzdělávání. Do roku 2015 se jednalo o čtyři níže uvedené agentury. Po roce 2015 se AKOV a AHOVOS sloučily. (Nusche a kol., 2015):

1. Agentura pro zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě *Agentschap voor Kwaliteitszorg v Onderwijs en Vorming, AKOV* – je zodpovědná za definování minimálních standardů pro kvalitní vzdělávání, které musí splňovat všechny vlámské školy. Stanovuje cíle a rozvojové cíle škol. Je zodpovědná za uznávání kvalifikací a předchozího vzdělání.
2. Agentura pro vzdělávací služby *Agentschap voor Onderwijsdiensten, AgODI* – její odpovědnost spočívá v politice ve školním vzdělávání, centrech pro poradenství studentům, školní inspekci, pedagogické podpoře pro školy a učitele, vyplácí mzdy všem zaměstnancům škol, řídí osobní složky učitelů, sleduje zápisy studentů, docházku žáků do školy, případné záškoláctví a předčasné ukončování školní docházky.
3. Agentura pro vzdělávací infrastrukturu *Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs, AGION – poskytuje* finanční podporu na pořízení, výstavbu a rekonstrukci budovy pro školy a univerzity.
4. Agentura pro vysokoškolské vzdělávání, vzdělávání dospělých a studijní granty *Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen,*

AHOVOS – je zodpovědná za politiku vysokých škol, vzdělávání dospělých a studijních grantů.

5.2.3 Typy institucí

Vzdělávání je ve Vlámském společenství organizováno v sítích (Eurydice (1), © 2022, Nusche a kol., 2015):

- Oficiální vzdělávání – v holandštině označováno jako *gemeenschapsonderwijs nebo GO!* – tyto školy jsou organizované Vlámským společenstvím. Ústava předepisuje povinnost neutrality pro tento typ škol.
- Státem podporované veřejné školství – officieel *gesubsidieerd onderwijs* – zahrnuje školy provozované obecními nebo provinčními úřady.
- Státem podporované soukromé vzdělávání – vrij *gesubsidieerd onderwijs* – to organizuje soukromá osoba nebo organizace. Síť se skládá především z katolických škol. Vedle církevních škol zahrnuje školy, které nejsou spojeny s náboženstvím, např. alternativní školy (na základě myšlenek Freineta, Montessori nebo Steinera), které uplatňují specifické vyučovací metody.

5.2.4 Autonomie škol

Vlámské společenství má jeden z nejvíce decentralizovaných vzdělávacích systémů OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Školy mají vysoký stupeň autonomie a provinční a obecní samosprávy hrají pouze vedlejší roli. Nižší sekundární školy tvoří více než 70 % klíčových rozhodnutí (průměr OECD je 41 %). Rozhodují především v oblasti organizace výuky, personálního řízení, plánování a struktur, přijímají však pouze 50 % rozhodnutí o řízení zdrojů. Tato oblast zahrnuje alokaci a využití zdrojů pro učitele, nepedagogické pracovníky, kapitálové a provozní výdaje a profesní rozvoj pro pedagogické pracovníky. (Nusche a kol., 2015)

Jak již bylo uvedeno, školy mají ve Vlámském společenství širokou autonomii a mohou se svobodně rozhodovat o metodách výuky, filozofii školy, osnovách, rozvrzích, personálním obsazení. Vláda stanoví podmínky pouze pro uznání školy a poskytování financí. Odpovědnost nese správní rada školy, která může ručit za jednu nebo více škol. Školní rady se mohou připojit k zastřešující organizaci, ta potom zastupuje školní rady při vládních

konzultacích. Poskytuje také služby jako je navrhování školních osnov a rozvrhů. (Eurydice (1), © 2022)

Školní rada zahrnuje zástupce rodičů, zaměstnanců a místní komunity. Ve středním školství zasedají ve školské radě také zástupci žáků. Ve speciálním vzdělávání rozhoduje ředitel společně s učiteli, zda je vhodné zařadit do školské rady 1 nebo více žáků. Školní rada má funkční období 4 roky. Školská rada konzultuje plánovaná rozhodnutí, která se týkají zaměstnanců, rodičů nebo žáků, jako jsou změny školního řádu nebo nabídky studia, zásadní rekonstrukce, sociální politika, zdravotní politika apod. Školská rada informuje všechny žáky, rodiče a zaměstnance o svých názorech a aktivitách. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

5.2.5 Školné a poplatky

Zápis dítěte do základního vzdělávání je bezplatný, a to jak v mateřské škole, tak na základní škole. Škola nesmí účtovat zápisné. Materiály a činnosti, které jsou nezbytně nutné pro dosažení cílů a rozvojových cílů, jsou také bezplatné. Škola na to nemůže žádat o příspěvek. Existuje oficiální seznam bezplatných materiálů. Navíc je bezplatná také lekce plavání během jednoho školního roku v primárním vzdělávání. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Školy často používají více materiálů a nabízejí více aktivit, než je nezbytně nutné pro dosažení cílů a rozvojových cílů. Jedná se o věci, díky nimž je učení poutavější jako například návštěvy divadla, výlety, sportovní aktivity, lekce plavání mimo již zmiňované první lekce hrazené. Kromě toho mohou školy nabízet i další služby. Na tyto výdaje může škola požádat rodiče o příspěvek. Existují pro to pravidla, například maximální částka aj. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Vlámský parlament vypracoval seznam materiálů, které jsou nezbytné pro rozvojové cíle a cíle dosažení v základním vzdělávání. Tyto materiály jsou proto zdarma. Žádná základní škola nemůže přenést náklady na rodiče za záležitosti, které jsou v seznamu. To také znamená, že škola nemůže žádat o záruku za materiál. Škola nahrazuje opotřebovaný materiál na vlastní náklady. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Zápis dítěte ke střednímu vzdělávání je zcela zdarma. Škola však může požádat o příspěvek na didaktický materiál, aktivity a služby. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

5.2.6 Základní kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. (Belz, 2001)

Vlámské společenství stanovilo 16 klíčových kompetencí, prostřednictvím nichž by mělo být dosahováno nových cílů v oblasti základního vzdělávání a měly by být podpořeny mezipředmětové vztahy. Jedná se o následující kompetence (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022):

1. Fyzické a duševní zdraví
2. Nizozemština
3. Ostatní jazyky
4. Digitální kompetence
5. Sociálně vztažné kompetence
6. Matematika, přírodní vědy, technologie a OBOR STEM
7. Občanství
8. Historické povědomí
9. Prostorové povědomí
10. Udržitelnost
11. Ekonomické kompetence
12. Právní kompetence
13. Kompetence učení
14. Sebeuvědomění
15. Podnikání
16. Kulturní povědomí

5.2.7 Povinné vzdělávání ve Vlámském společenství

Obrázek 3 - Struktura národního vzdělávacího systému ve Vlámském společenství

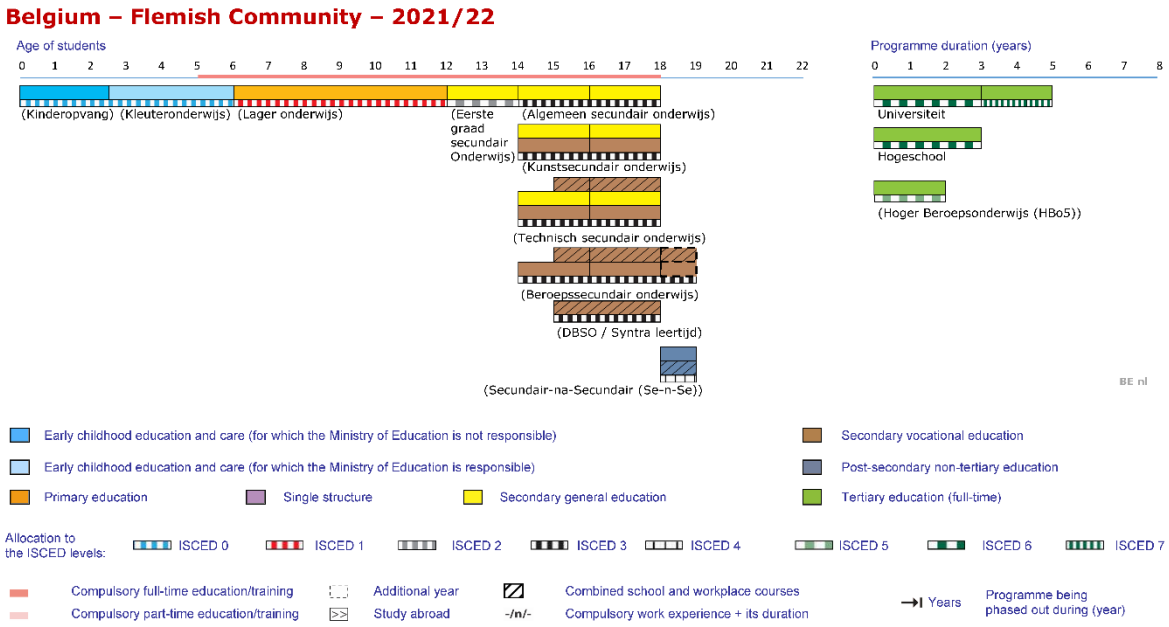

Zdroj: EURYDICE (1). 2022: Belgium – Flemish Community | Eurydice. Oracle HTTP Server 12c [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-flemish-community_en

Preprimární vzdělávání, které je od roku 2020 v celé Belgii součástí povinného vzdělávání, navštěvuje ve Vlámském společenství více než 90 % dětí příslušného věku. Preprimární a primární vzdělávání je obvykle poskytováno pod jednou střechou na základních školách. (Nusche a kol., 2015)

Základní vzdělávání *basisonderwijs* zahrnuje jak předškolní vzdělávání *kleuteronderwijs*, tak základní vzdělávání *lager onderwijs*.

Předškolní vzdělávání je přístupné dětem již od věku 2,5 a trvá do 6 let. Ačkoli není pro děti do 5 let povinné, v tomto společenství téměř všechny děti předškolní vzdělávání absolvují. Společenství staví na podpoře všestranného formování dětí a stimulace jejich kognitivního, motorického a afektivního vývoje právě za pomoci předškolního vzdělávání. . (Eurydice (1), © 2022)

Základní vzdělávání je potom zaměřeno na děti od 6 do 12 let a zahrnuje šest po sobě následujících školních let. Dítě obvykle zahajuje základní vzdělávání ve věku šesti let, a proto je povinno se zapojit do vzdělávání. . (Eurydice (1), © 2022)

Po úspěšném absolvování základního vzdělání je dětem udělen certifikát. (Eurydice (1), © 2022) Tento certifikát je ve Vlámském společenství označován jako *Getuigschrift van Lager Onderwijs*. Toto osvědčení je důležité při přechodu na střední vzdělání. (Miller, © 2022)

Středoškolské vzdělávání *secundair onderwijs* je organizováno pro mládež od 12 do 18 let. Denní sekundární vzdělávání obsahuje tři stupně a různé typy vzdělávání. Každá etapa se skládá ze dvou ročníků. Ve třetím stupni středního odborného vzdělávání je k získání středoškolského vzdělání nutné úspěšné ukončení třetího ročníku. Na prvním stupni sekundárního vzdělávání je nabízeno společné kurikulum. Žáci si volí studium až na začátku druhého stupně. (Eurydice (1), © 2022)

Od druhého stupně jsou nabízeny čtyři různé typy vzdělávání, respektive studijní obory (Nusche a kol., 2015):

1. Všeobecné sekundární vzdělávání – Algemeen *secundair onderwijs, ASO* – zaměřuje se na široké všeobecné vzdělání. Nepřipravuje žáky na konkrétní profesi, ale pokládá pevný základ pro vysokoškolské vzdělávání. Ve školním roce 2012/2013 se zapsalo k tomuto druhu sekundárního vzdělávání 41 % žáků.
2. Střední odborné vzdělávání – Technisch *secundair onderwijs, TSO* – pozornost je věnována zejména všeobecným a technicko-teoretickým předmětům. Po TSO je možné vykonávat povolání nebo přejít na vyšší vzdělání. Součástí tohoto typu vzdělávání je i praktický výcvik. V roce 2012/13 bylo u TSO zapsáno 31 % žáků.
3. Střední umělecké vzdělávání – Kunstsecundair *onderwijs, KSO* – spojuje široké všeobecné vzdělání s aktivní uměleckou praxí. Žáci jsou připravováni na umělecké povolání, popřípadě na terciární vzdělávání. V roce 2012/13 studovalo KSO 2 % žáků příslušného věku.
4. Střední odborné vzdělávání – Beroepssecundair *onderwijs, BSO* – je prakticky zaměřený typ vzdělávání, ve kterém mladí lidé získávají všeobecné vzdělání, ale

zaměřuje se především na výuku konkrétní profese. Žáci BSO, kteří chtějí vstoupit do profesionální nebo akademické terciární vzdělání, jsou povinni absolvovat další (třetí) rok v závěrečném stupni odborné přípravy středoškolské vzdělání. V roce 2012/13 se jednalo o 26 % žáků druhého stupně sekundárního vzdělávání.

Obrázek 4 - Rozložení žáků druhého stupně sekundárního vzdělávání vlámského vzdělávacího systému

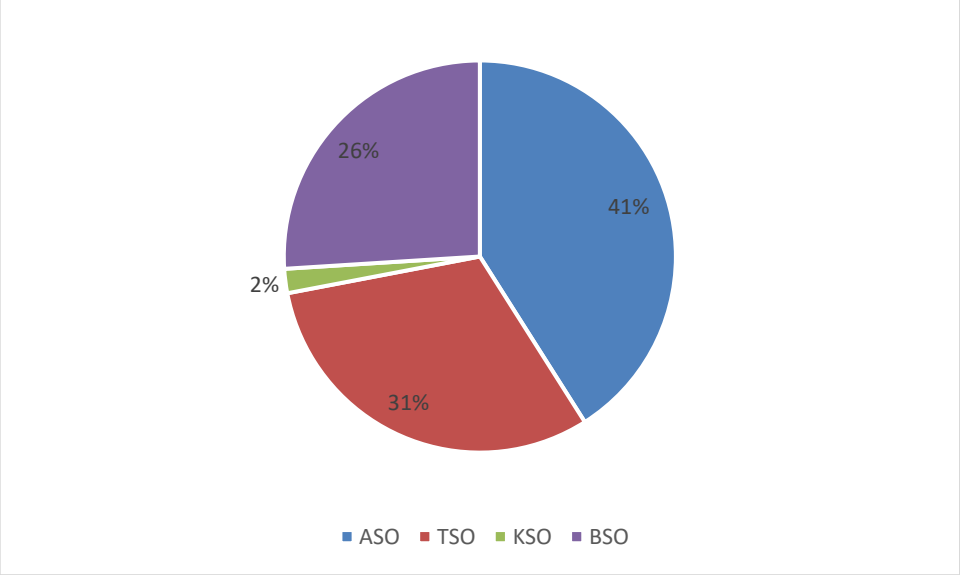

Graf vlastní tvorby.

Na základě osvědčení o dokončení vyššího sekundárního vzdělání je poskytnut neomezený přístup k vysokoškolskému vzdělání. (Eurydice (1), © 2022)

V odborném středním vzdělávání a středním vzdělávání v uměleckém směru lze po 2. ročníku 3. stupně organizovat programy zaměřené na trh práce. Od školního roku 2009/2010 jsou tyto programy seskupeny pod hlavičkou *Secondary-after-Secondary (Secundair-na-secundair, Se-n-Se)*. Programy Se-n-Se trvají jeden až tři semestry a organizují je střední školy. Po úspěšném absolvování programu Se-n-Se je žákovi udělen certifikát. (Eurydice (1), © 2022)

Výše v této kapitole již bylo zmíněno, že od 15 let je možné vstoupit do systému částečného učení spojeného s částečným úvazkem v zaměstnání. Mladí lidé, kteří do tohoto systému vstoupí jsou, povinni účastnit se práce a výuky zároveň alespoň 28 hodin týdně. Výuka

spojená s prací je organizována v Centru pro částečné vzdělávání nebo v Centru pro učňovské školství. (Eurydice (1), © 2022)

V Centru pro částečné vzdělávání *Centrum voor Deeltijds Onderwijs* mají žáci výuku 15 hodin týdně. Výuka je doplněna pracovními zkušenostmi, které odpovídají zaměření. Žáci, kteří ještě nejsou připraveni pracovat v běžném ekonomickém sektoru, mohou zbývajících minimálně 13 hodin vyplnit překlenovacím projektem s uznávaným organizátorem nebo v Centru pro vzdělávání na částečný úvazek *Centrum voor Deeltijdse Vorming* . (Eurydice (1), © 2022)

Učňovská příprava je organizována ve školicím středisku SYNTRA – SYNTRA *opleidingscentrum*. Jedná se o vlámskou agenturu pro podnikatelské vzdělávání. Žáci uzavírají studijní smlouvu, která stanoví čtyři dny praktického vyučování v malém až středním podniku nebo u osoby samostatně výdělečně činné a zbývající den teoretické přípravy ve školicím centru SYNTRA. (Eurydice (1), © 2022) (Nusche a kol., 2015)

5.2.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku

Vysokoškolské vzdělávání obsahuje programy, jejichž výsledkem je bakalářský, magisterský a doktorský titul a vyšší odborné vzdělávání. (Nusche a kol., 2015)

Dne 1. září 2009 bylo ve vlámském vzdělávacím systému zavedeno vyšší odborné vzdělávání *Hoger Beroepsonderwijs – HBO5*. Jedná se o profesně zaměřené programy mezi středoškolským vzděláním a profesně zaměřenými bakalářskými programy. (Eurydice (1), © 2022)

Bakalářské programy mohou být profesně i akademicky zaměřené. Profesně zaměřené bakalářské programy jsou primárně zaměřeny na výkon povolání a nabízejí přímý přístup na trh práce. Akademicky zaměřené bakalářské programy se zaměřují na široké akademické vzdělání nebo vzdělání v umění. Jejich cílem je nabídnout přístup k magisterskému programu nebo na trh práce. Ke splnění bakalářského programu je univerzitě nutno získat minimálně 180 kreditů. Nejčastěji se jedná programy s tříletou standartní dobou studia. (Eurydice (1), © 2022)

Magisterské programy se zaměřují na pokročilé vědecké nebo umělecké znalosti nebo kompetence, které jsou potřebné k samostatnému výkonu vědy nebo umění nebo k výkonu povolání. Jsou zakončeny diplomovou prací. (Nusche a kol., 2015)

Ke splnění je zapotřebí opět minimálně 180 kreditů. Vysoká škola však může poskytovat také alternativu – research *master* – zde pro splnění stačí 120 kreditů. (Eurydice (1), © 2022)

Celoživotní vzdělávání nemusí souviset s kariérou daného člověka. Účastníci ve věku alespoň 18 let nebo mladiství, kteří ukončili povinnou školní docházku, se mohou zapsat ke vzdělávání dospělých do jakéhokoli kurzu. Účastníci na základě splnění daných požadavků získají diplom, kvalifikaci nebo osvědčení. (Eurydice (1), © 2022)

Do celoživotního vzdělávání se zde řadí také *Deeltijds Kunstonderwijs – DKO*, anglicky Part-time education in the arts, volně přeloženo jako částečné vzdělávání v umění. Jedná se o doplňkové vzdělávání, které je zaměřeno na děti, mládež, ale i dospělé. Účastníci se mohou registrovat dobrovolně a platí registrační poplatky. DKO je zaměřeno na umělecké formování dětí i dospělých a přispívá tak k rozvoji jejich osobnosti. (Eurydice (1), © 2022)

5.2.9 Změna školy

Rodiče se mohou svobodně rozhodnout, kdy jejich dítě změní školu. Mohou tak učinit po každém školním roce, ale i kdykoli během školního roku. Při registraci do nové školy musí být uvedena škola, kam bylo dítě zapsáno k předchozímu vzdělávání, nová škola pak upozorní školu starou, aby mohla zrušit předchozí registraci. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Změna školy je možná nejen v primárním, ale i v sekundárním vzdělávání. Pokud změna zahrnuje i změnu studijního oboru, existují však jistá omezení. Změna je možná pouze do 5. ročníku sekundárního vzdělávání. Ze závažných lékařských, psychologických, sociálních nebo vzdělávacích důvodů může školní rada udělit výjimku. O přestupu na jiný obor většinou rozhoduje správní rada školy. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

5.2.10 Domácí vzdělávání

Domácí vzdělávání je financováno rodiči nebo osobami, které mají nezletilé žáky v právní péči. Odpovědné osoby musí předložit prohlášení o domácím vzdělávání na oddělení

dohledu nad povinným vzděláváním v *Agency for Educational Services*. (Eurydice (1), © 2022)

V případě, že se rodiče rozhodnou k domácímu vzdělávání svého dítěte, musí o tom písemně informovat Vlámské ministerstvo pro vzdělávání a odbornou přípravu. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Ve Flandrech může domácí vzdělávání probíhat dvěma způsoby (Eurydice (1), © 2022):

1. Individuální domácí výuka – rodič může své děti učit sám nebo si určí soukromého lektora.
2. Hromadná domácí výuka – rodiče děti posílají do soukromé školy nebo pro své děti organizují domácí výuku společně s řadou dalších rodičů.

Rodiče jsou však povinni zajistit, aby se jejich dítě zúčastnilo zkoušek organizovaných zkušební komisí Vlámského společenství. V případě, že dítě není včas přihlášeno nebo neuspěje u zkoušek zkušební komise maximálně po dvou pokusech, musí být zapsáno do uznané školy. (Eurydice (1), © 2022)

5.2.11 Poradenská centra pro žáky

Ve Vlámském společenství existují poradenská centra, na která se mohou obrátit žáci, rodiče, učitelé i školské rady s žádostí o vedení, informace a rady. Tato centra fungují bezplatně, jsou financována vládou, veřejným vzděláváním nebo soukromou osobou s ohledem na to, do jaké sítě vzdělávání patří. Tato centra však mohou fungovat napříč sítěmi a podporovat školy z různých vzdělávacích sítí. Poradenských center existuje celkem 72. (Eurydice (1), © 2022)

Primárně se tato centra zabývají otázkami (Eurydice (1), © 2022):

1. Učení a studium
2. Školní kariéra
3. Preventivní zdravotní péče
4. Sociálně emocionální vývoj

5.2.12 Speciální vzdělávání

Speciální vzdělávání (buitengewoon onderwijs) je organizováno pro děti, které potřebují dočasnou nebo trvalou specifickou podporu z důvodu fyzického nebo mentálního postižení, vážných behaviorálních nebo emocionálních problémů nebo vážných poruch učení. (Eurydice (1), © 2022)

Ve školním roce 2011/2012 bylo do speciálních základních škol zapsáno 7 % žáků ve věku 6-12 let. (Nusche a kol., 2015) V roce 2013 se jednalo o 4,35 % žáků. (Golden a kol., 2017)

Ve speciálním vzdělávání platí stejná pravidla povinné školní docházky jako v běžném vzdělávání. Dítě může být zapsáno do speciální školy, běžné školy nebo může být vyučováno doma a absolvovat přezkoušení. U některých dětí školního věku je trvale nemožné navštěvovat školu kvůli jejich postižení. Mají nárok na trvalé vzdělání doma po příznivém stanovisku školského inspektorátu. Rodinám je poskytována podpora 4krát týdně školou speciální pedagogiky. Dětem, které nemohou navštěvovat výuku z důvodu zdravotního postižení (včetně domácího), může být na žádost rodičů rovněž udělena výjimka z povinné školní docházky. Tato výjimka může být dočasná nebo trvalá. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022)

Dne 12. března 2014 schválil vlámský parlament parlamentní zákon o opatřeních pro žáky se specifickými potřebami *M-decreet* s cílem učinit vzdělávání ještě více inkluzivní. Zákon obsahuje opatření, která umožňují žákům se specifickými vzdělávacími potřebami plně, efektivně a rovnocenně se zapojit do běžných škol a tříd. (Eurydice (1), © 2022)

5.2.13 Hodnocení

V roce 2015 dosáhli žáci Vlámského společenství v PISA nadprůměrných výsledku (Golden a kol., 2017):

- Přírodovědná gramotnost – 515 bodů
- Čtenářská gramotnost – 511 bodů
- Matematická gramotnost – 521 bodů

V roce 2018 dosáhli žáci těchto výsledků (OECD iLibrary, 2019):

- Přírodovědná gramotnost – 510 bodů

- Čtenářská gramotnost – 502 bodů
- Matematická gramotnost – 518 bodů

Ačkoli je výkonnost vlámských žáků v hodnocení vysoká, je zde patrný pokles produktivity u žáků z řad přistěhovalců, především v oblasti přírodních věd, i tak však převyšuje ostatní společenství. (Golden a kol., 2017)

Tato nerovnost byla potvrzena i v PISA 2018. (Liège université, 2019)

Podle OECD je úroveň záškoláctví ve Vlámském společenství podprůměrná ve srovnání s třiceti členskými zeměmi této organizace. Studenti zde hodnotí míru podpory ze strany učitelů jako nižší a také výuku přírodních věd ve srovnání s průměrem OECD jako méně adaptivní. (Golden a kol., 2017)

V roce 2015 a 2016 však byla schválena řada opatření, jejichž cílem bylo zlepšit integraci uprchlíků ve školském sytému, byla například připravena iniciativa k podpoře jazykového vzdělávání v preprimární sféře, navýšeny zdroje na přípravné třídy a navýšena podpora již existujících opatření. (Vlaanderen is onderwijs & vorming, © 2022) Než se tato opatření projeví ve výsledcích žáků, může nějakou dobu trvat.

OECD doporučuje Vlámské komunitě pracovat na snížení rozdílů studentů způsobených sociálně-ekonomickým zázemím studentů a v lepší integraci studentů se speciálně vzdělávacími potřebami. Podle výzkumu OECD je také zapotřebí vylepšit programy odborného vzdělávání, včetně orientace k uspokojování potřeb trhu práce. (Golden a kol., 2017)

5.3 Valonsko – Francouzsky mluvící společenství

Valonsko je region francouzsky mluvící části obyvatel. Zahrnuje zhruba jednu třetinu obyvatel Belgického království. (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012)

Od 4. dubna 2011 byl přijat pro toto společenství název Valonsko-bruselská federace – Fédération *Wallonie – Bruxelles.* (La Libre, 2011) Vzdělávání v regionu hlavního města Brusel spadá pod toto společenství, ovšem s výjimkou nizozemsky mluvících obyvatel.

Roční výdaje na studenta na primárním, sekundárním a postsekundárním neterciárním vzdělávání je vyšší než průměr OECD (11 221 USD ve srovnání s průměrem OECD 9 258 USD). (Golden a kol., 2017)

5.3.1 Školní rok

Školní rok začíná zpravidla 1. září a končí 31. srpna. Ve školním roce 2022/2023 byl začátek školního roku stanoven na 29. srpna 2022 a začátek letních prázdnin na sobotu 8. července 2023. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Během školního roku se do školy nechodí během období prázdnin (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Týden podzimních prázdnin (říjen)
- Dva týdny vánočních prázdnin
- Týden prázdnin v období karnevalu (únor/březen)
- Dva týdny jarních prázdnin (květen)
- Dva měsíce letních prázdnin

Mimo prázdniny jsou žáci doma také v období svátků (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Svátek Francouzského společenství – 27. září
- 11. listopad
- Velikonoční pondělí
- Nanebevstoupení Páně
- Svatodušní pondělí

Počet hodin týdně v primárním a středoškolském vzdělání v roce 2014 je o něco nižší než průměr OECD. (Golden a kol., 2017)

5.3.2 Politické zázemí

Parlament Francouzského společenství a jeho vláda jsou odpovědné za politiku v oblasti předškolního vzdělávání, základní, střední, vysokoškolské vzdělávání, vzdělávání dospělých a specializované vzdělávání. (Golden a kol., 2017)

Hlavními představiteli výkonné moci školství ve Francouzském společenství jsou čtyři ministři, jejichž práce se přímo dotýká péče o dítě (Eurydice (2), © 2022):

1. Ministr školství (odpovědného za vzdělávání od preprimárního stupně)
2. Ministr pro rané dětství (mimo jiné)
3. Ministr pro vysoké školství, sdělovací prostředky a vědecký výzkum
4. Ministr pro sociální rozvoj, vzdělávání, mládež, práva žen a rovné příležitosti

Pátý ministr odpovídá za rozpočet, státní službu a administrativní zjednodušení pro Francouzské společenství. (Eurydice (2), © 2022)

Vláda tohoto regionu je založena na principu duality (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012):

- Zřizuje, řídí a spravuje školy
- Vydává předpisy a směrnice pro ostatní školy a dohlíží na jejich dodržování

Společenství má pravomoci v oblastech kulturních záležitostí a používání jazyků, vzdělávání, dětství, mládež a výzkum. (Eurydice (2), © 2022)

Parlament Francouzského společenství stanovuje tyto pravomoci (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Základy dovedností pro základní vzdělávání a první stupeň sekundárního vzdělávání
- Terminální dovednosti pro všeobecné sekundární a technické přechodné vzdělávání
- Konečné kompetence a obecné znalosti pro společnou formaci vzdělávání odborných a technických kvalifikací;
- Profily odborné přípravy pro kvalifikační přípravu v oblasti odborného vzdělávání a technické kvalifikace;
- Tréninkové profily pro speciální sekundární vzdělávání (poruchy chování).

5.3.3 Typy institucí

Školský systém je organizován do několika sítí (seskupení škol podle typu financování a řízení), z nichž každá má jako zřizovatele školy orgán, který dohlíží na provoz a výukové procesy na jednotlivých školách v síti. (Golden a kol., 2017)

Rovněž ve Valonském společenství se setkáváme se třemi vzdělávacími sítěmi (Eurydice (2), © 2022):

- Oficiální vzdělávání – *réseau de la Communauté française* – jsou spravované, řízené a financované přímo Francouzským společenstvím. Podléhá respektování filozofických a náboženských názorů všech rodičů.
- Státem podporované veřejné školství – *réseau officiel subventionné* – je provozováno obecními nebo provinčními úřady.
- Vzdělávání organizované soukromou osobou nebo organizací *–réseau libre subventionné* – jedná se o církevní školy, a to především katolické, mimo to také o alternativní školy, opět postavené především na myšlenkách Freineta, Montessori nebo Steinera. Financované jsou Francouzským společenstvím a zřizované právnickou nebo soukromou osobou. Většina těchto škol spadá pod Všeobecný sekretariát katolického vzdělávání.

5.3.4 Autonomie škol

Z formálního hlediska jsou školy v tomto společenství podřízeny autoritě ministerstva školství, ale větší vliv patří zřizovatelům. Ten může nezávisle rozhodovat o fungování a organizaci této instituce. Zřizovatel najímá ředitele, který má za úkol zajistit každodenní chod organizace a řídí pedagogický i nepedagogický personál školy. (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012)

Všechny školy musí uplatňovat učební osnovy schválené ministrem. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

5.3.5 Školné a poplatky

Náklady na školní docházku jsou částečně hrazeny z grantů a dotací, které školám poskytují orgány veřejné moci (s výjimkou soukromých škol), zatímco ostatní náklady nesou rodiče. Proto nehovoříme ve Valonském společenství o bezplatném vzdělávání, ale o volném přístupu k povinnému vzdělávání. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Školné je definováno jako náklady na služby a dodávky související s činnostmi organizovanými v rámci vzdělávání poskytovaného organizovanými nebo dotovanými školami během období výuky stanoveného v rozvrhu žáků. Za školné se rovněž považují poplatky za přístup do bazénu, poplatky za vstup ke kulturním a sportovním aktivitám a náklady spojené se vzdělávacími pobyty s přenocováním. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Mimoškolní poplatky pokrývají náklady spojené s doplňkovými službami nabízenými školou, tj. náklady spojené s dobou, po kterou student nemusí být přítomen. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Valonsko-bruselská federace se podílí na financování nákladů souvisejících s provozem, vybavením a dohledem nad školami prostřednictvím provozních grantů a platů. Školy proto nemohou požadovat úhradu těchto nákladů (financování zaměstnanců, vytápění, úklid školy, infrastruktury atd.) od osoby s rodičovskou autoritou. Valonsko-bruselská federace rovněž poskytuje školám finanční podporu na nákup učebnic, digitálních zdrojů, schválených a/nebo označených učebních pomůcek a knih literatury. Školy nemohou požadovat zaplacení poplatků za třídní noviny nebo komunikační zápisník, za vydání pedagogických diplomů a vysvědčení nebo za vysvědčení. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Za povolené poplatky na základních školách jsou považovány (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Přístupová práva k bazénu a související doprava
- Práva na přístup ke škole, kulturním a sportovním aktivitám a související doprava
- Vzdělávací pobyty s přenocováním včetně cestovného

Za povolené poplatky na středních školách jsou považovány (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Přístupová práva k bazénu a související doprava
- Přístupová práva ke škole, kulturním a sportovním aktivitám a související doprava
- Vzdělávací pobyty s přenocováním (včetně cestovného)
- Náklady na distribuované fotokopie v maximální výši 75 € na studenta a školní rok

- Náklady na půjčování učebnic, osobního vybavení a nářadí

Žádné jiné školné nelze od rodičů vymáhat.

Škola může také nabízet skupinové nákupy, účastnické poplatky na volitelných aktivitách nebo nabízet předplatné časopisů v souvislosti se vzdělávacím projektem, pokud je dobrovolná povaha rodičům výslovně zmíněna. Tyto poplatky musí odpovídat skutečným nákladům a nejsou povinné. Pokud chce škola použít učebnici, pracovní sešit nebo časopis jako podporu pro kurz, může nabídnout jeho koupi. Pokud si ji rodič nepřeje zakoupit, musí škola tuto podporu dítěti bezplatně poskytnout. považovány (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Školy nezapojují nezletilé žáky do platebního procesu a do jejich dialogu s rodiči nebo osobou s rodičovskou autoritou o školném a pravidelných výpisech.
V tomto smyslu je na škole, aby stanovila způsob platby, který zabrání průchodu hotovosti nezletilými studenty (například upřednostňováním platby bankovním převodem).

Nezaplacení poplatků nemůže být pro studenta v žádném případě důvodem pro odmítnutí registrace nebo definitivního vyloučení či jinou sankcí, i když se tyto náklady objeví ve vzdělávacím projektu nebo ve školním projektu. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

5.3.6 Základní kompetence

Základní kompetence ve Francouzském společenství představují strukturovaným způsobem základní dovednosti, které mají být vykonávány do konce prvních osmi let povinné školní docházky, a dovednosti, které mají být zvládnuty na konci každé z těchto fází, protože jsou považovány za nezbytné pro sociální integraci a pokračování ve studiu. Tyto základní kompetence jsou platné pro všechny školy. Kompetence byly jednomyslně schváleny demokratickými stranami parlamentu Francouzského společenství a tvoří základní smlouvu mezi školami a společností. Mezi základní kompetence ve Valonsku řadíme (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

1. Francouzština
2. Matematický výcvik
3. Základy vědy

4. Tělesná výchova
5. Vzdělávání prostřednictvím technologie
6. Výtvarné vzdělávání
7. Historie a geografie, včetně školení ve společenském a hospodářském životě
8. Výchova k filozofii a občanství
9. Moderní jazyky (platné od 1. září 2018)

5.3.7 Povinné vzdělávání

Obrázek 5 - Struktura vzdělávacího systému Valonska

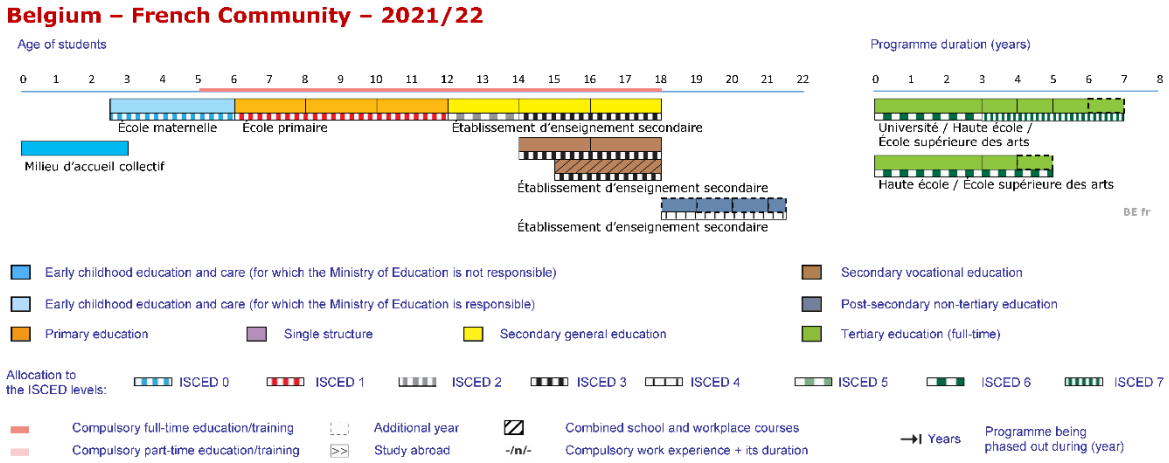

Zdroj: EURYDICE (2).2022: Belgium – French Community | Eurydice. Oracle HTTP Server 12c [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-french-community_en

Mateřská škola – enseignement *maternelle* – stejně jako ve Flandrech je mateřská škola určena pro děti ve věku 2,5-6 let. Do 5 let není vzdělávání povinné, ale téměř všechny děti se jej účastní.

Děti mohou nastoupit do mateřské školy v roce, ve kterém jim k 30. září jsou 2 roky a 6 měsíců. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Základního vzdělávání – enseignement *primaire* – se účastní děti zpravidla ve věku 6–12 let. (Miller, © 2022) Dítě může nastoupit do školy, když v kalendářním roce jejich vstupu do 1. ročníku dosáhne věku 6 let. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Zahrnuje šest po sobě následujících školních let. Po ukončení základního vzdělávání dostane každé dítě certifikát známý jako *Certificat d'Etudes de Base (CEB)* – Certifikát základního vzdělání. Toto osvědčení je důležité při přechodu na střední vzdělání. (Miller, © 2022)

CEB je centrální zkouška, zaměřuje se na francouzštinu, matematiku a základní znalosti z historie a přírodních věd. Studenti se speciálními vzdělávacími potřebami (dyslexie, dyspraxie, dyskalkulie, poruchy pozornosti, poruchy zraku atd.), mají nárok na upravenou verzi této zkoušky v případě, že je tato specifická potřeba potvrzena odborníkem nebo v případě, že mu škola již nabízí úlevy při vzdělávání. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Ve francouzsky mluvící komunitě jsou pro základní vzdělávání a první stupeň středoškolského vzdělávání určeny základy kompetencí, které jsou schváleny demokratickými stranami parlamentu Francouzského společenství a tvoří základní smlouvu mezi školami a společností. Jsou zde určeny dovednosti, které musí být zvládnuty na konci každé fáze, protože jsou považovány za nezbytné pro sociální integraci a pokračování ve studiu. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Sekundární vzdělávání – *enseignement secondaire* – je povinné od 12 do 18 let. Ve věku 16 let se však studenti mohou rozhodnout pro studium na částečný úvazek. (Miller, © 2022)

Denní sekundární vzdělávání zahrnuje tři stupně a různé typy vzdělávání. Každá etapa se skládá ze dvou ročníků. Ve třetím stupni středního odborného vzdělávání je k získání vysvědčení o středním vzdělání nutné úspěšné ukončení třetího ročníku. Na prvním stupni sekundárního vzdělávání je nabízeno společné kurikulum. Žáci si volí studium až na začátku druhého stupně. (Eurydice (2), © 2022)

Sekundární vzdělávání je rozděleno do tří stupňů po dvou letech (maximálně tři roky pro první stupeň) (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- 1. stupeň (obvykle pro studenty ve věku od 12 do 14 let – maximálně 16 let) - první společný titul je organizován pro žáky, kteří jsou držiteli Osvědčení o základním studiu (CEB). Skládá se ze společného 1. roku (1C) a společného 2. roku (2C).
- 2. stupeň – tzv. orientační stupeň (obvykle pro žáky ve věku 14 až 16 let)
- 3. stupeň – tzv. stupeň determinace (obvykle u žáků ve věku 16 až 18 let)

Od druhého stupně jsou nabízeny čtyři různé typy vzdělávání (Eurydice (2), © 2022):

1. Všeobecné
2. Technické
3. Umělecké
4. Odborné

Tyto čtyři typy se skládají ze dvou proudů, a to z přechodového a kvalifikačního proudu. Přechodový proud připravuje žáky na vysokoškolské vzdělávání a zároveň nabízí příležitosti ke vstupu na trh práce, zatímco kvalifikační proud připravuje žáky na vstup na trh práce a zároveň jim umožňuje pokračovat ve vysokoškolském studiu. Všeobecné vzdělávání je přechodovým proudem, zatímco odborné vzdělávání je proudem kvalifikačním. Technické vzdělávání a umělecké vzdělávání lze organizovat v přechodovém proudu nebo v kvalifikačním proudu. (Eurydice (2), © 2022)

Každý žák, který od 15–16 let studuje na částečný úvazek, je povinen účastnit se celkově 28 hodin týdně vzdělávání a práce. Toto vzdělání je organizováno specializovaným centrem. Ve Francouzské komunitě v CEFA – Centre *d'Enseignement et de Formation en Alternance* se žáci musí účastnit 15 hodin výuky týdně. Tyto lekce jsou doplněny odbornou praxí daného programu. Žáci mohou získat stejné certifikáty a kvalifikace jako v běžném denním kvalifikačním proudovém vzdělávání nebo certifikáty nižší úrovně. (Eurydice (2), © 2022)

Ve Francouzském společenství jsou učňovské přípravy organizovány IFAPME (Valonský institut duálního odborného vzdělávání a přípravy pro malé a střední podniky) a SFPME (Služba školení pro malé a střední podniky v regionu hlavního města Bruselu). (Eurydice (2), © 2022)

V technickém, uměleckém a odborném vzdělávání se kvalifikační sekce připravují na vstup do pracovního života a zároveň umožňují pokračování ve studiu až do úrovně vysokoškolského vzdělávání. Osvědčení o vyšším sekundárním vzdělání (CESS) a/nebo osvědčení o kvalifikaci (CQ) jsou vydávány na konci těchto studií. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Na základě osvědčení o vyšším sekundárním vzdělávání získává žák neomezený přístup k vysokoškolskému vzdělání. (Eurydice (2), © 2022)

Na konci 3. stupně přechodného vzdělávání může být uspořádán 7. přípravný rok pro vysokoškolské vzdělávání. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Sekundární vzdělávání zahrnuje ještě čtvrtý doplňkový stupeň organizovaný specifickým způsobem v rámci odborného proudu sekundárního vzdělávání pro studium v ošetřovatelské sekci. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Žák řádně zapsaný ve vzdělávacím zařízení ve Francouzském společenství může být s konečnou platností vyloučen pouze tehdy, pokud činy, kterých se dopustil, poškozují fyzickou, psychickou nebo mravní integritu zaměstnance nebo žáka, ohrožují organizaci nebo řádné fungování zařízení nebo mu způsobují vážnou materiální nebo morální újmu. Kromě toho může být vyloučen i dospělý student, který má ve stejném školním roce více než 20 půldnů neodůvodněné nepřítomnosti. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

5.3.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku

Vysokoškolské vzdělávací programy umožňují studentům získat bakalářský, magisterský nebo doktorský titul.

Bakalářské programy v Belgii mohou být profesně i akademicky zaměřené. Profesně zaměřené bakalářské programy jsou primárně zaměřeny na výkon povolání a nabízejí přímý přístup na trh práce. Akademicky zaměřené bakalářské programy se zaměřují na široké akademické vzdělání nebo vzdělání v umění. Jejich cílem je nabídnout přístup k magisterskému programu nebo na trh práce. Standardní doba studia bakalářské programu je 3 roky a vyžaduje získání 180 kreditů. (Eurydice (2), © 2022)

Magisterské programy se potom zaměřují na pokročilé vědecké nebo umělecké znalosti nebo kompetence, které jsou potřebné pro nezávislou praxi vědy nebo umění nebo pro výkon povolání. Jsou zakončeny diplomovou prací. Standardní doba studia magisterského programu je 2 roky a vyžaduje získání 120 kreditů. (Eurydice (2), © 2022)

Součástí terciálního stupně je i vyšší odborné vzdělávání – *enseignement supérieur en alternance*. (Eurydice (2), © 2022)

Francouzsky mluvící společenství nabízí tzv. výuku umění na částečný úvazek – enseignement *artistique à horaire réduit*. Toto vzdělávání je doplňkovým vzděláváním pro děti, mládež a dospělé. Účastníci se mohou registrovat dobrovolně za registrační poplatek. Zaměřuje se na umělecké formování dětí i dospělých a přispívá tak k rozvoji jejich osobnosti. (Eurydice (2), © 2022)

Valonsko nabízí i možnost celoživotního vzdělávání pro dospělé, které může a nemusí souviset s původním dosaženým vzděláním nebo s kariérou. Účastníci kurzu mohou získat uznávaný diplom, kvalifikaci nebo osvědčení ve vzdělávání dospělých. Ve Francouzském společenství ze vzdělávání a odborná příprava dospělých poskytuje především ve dvou typech institucí, kterými jsou školy nebo vzdělávací centra. (Eurydice (2), © 2022)

5.3.9 Změna školy

Od školního roku 2020-2021 již rodič nemůže volně měnit mateřskou školu svého dítěte po prvním dni školního roku až do 30. června. Lze tak učinit pouze na základě udělené výjimky. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Rodiče mohou podat žádost o změnu školy na základě 9 důvodů uvedených v článku 2.4.1-1, § 2 zákoníku základního a středního vzdělávání nebo na základě důvodů souvisejících s vyšší mocí nebo absolutní nutností (článek 2.4.1-1, § 3 kodexu). K devíti zmiňovaným důvodům patří (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

- Přechod dítěte z denní školy na internátní školu a naopak
- Změna v reakci na opatření týkající se umístění přijaté soudcem nebo uznaným orgánem podle zákona ze dne 8. dubna 1965 o ochraně mladistvých nebo v reakci na opatření pomoci přijaté v rámci vyhlášky ze dne 4. března 1991 o podpoře mládeže (kopie rozhodnutí schváleného orgánu nebo subjektu je připojena k žádosti o změnu školy nebo implantace);
- Zrušení školní jídelny, bezplatné dopravní služby nebo dopoledních nebo večerních středisek denní péče po 15. září, pokud žák využíval jednu z těchto služeb a pokud mu nová škola tuto službu nabízí

- Změna bydliště – doloženo dokladem. Toto osvědčení musí zahrnovat všechny členy tvořící domácnost. Nová adresa musí být uvedena na formulářích s žádostí o změnu školy).
- Přijetí dítěte z podnětu rodičů, v jiné rodině nebo v centru, kvůli nemoci, cestování nebo odloučení rodičů.
- Neschopnost osoby, která studentovi účinně a výhradně poskytla ubytování, zůstat ve škole zvolené na začátku z důvodu přijetí nebo ztráty zaměstnání (k žádosti o změnu školy nebo umístění musí být přiloženo potvrzení zaměstnavatele);
- Odloučení rodičů, které má za následek změnu místa ubytování dítěte.
- Definitivní vyloučení dítěte ze školy.
- V případě, že škola neotevře ročník studia, který je žákem vyžadován.

Pokud jedna z těchto okolností opravňuje studenta ke změně školy, může se toto povolení vztahovat i na jeho bratry a sestry nebo na jiné nezletilé osoby žijící ve stejné domácnosti. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

Pokud jde o důvody související s vyšší mocí nebo absolutní nezbytností, má vedení možnost dovolávat se důvodů a může vydat buď rozhodnutí o povolení, nebo nepříznivé stanovisko. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

5.3.10 Domácí vzdělávání

Povinná školní docházka se ani v tomto společenství nerovná povinnosti chodit do školy. Rodiče mohou pro své děti zvolit domácí vzdělávání (e-learning). (Eurydice (2), © 2022)

E-learning nabízí interaktivní moduly online kurzů pro přípravu na certifikační zkoušky. Žák se může kdykoli během roku zaregistrovat a vybrat si vzdělávací projekt, který ho zajímá. K e-learningu má přístup kdykoli a kdekoli prostřednictvím online školicí platformy. Moduly obsahují různorodý interaktivní obsah (texty, obrázky, soundtracky, videa), různá samostatná cvičení, domácí úkoly a nástroje pro spolupráci (chat nebo fóra). Tempo učení je flexibilní. Asi 1,5 % dětí na primární nebo sekundární úrovni se zapíše do jednoho nebo více vzdělávacích modulů. Cena registrace je 25 EUR ročně. Tento registrační poplatek umožňuje přístup k e-learningové výukové platformě, výměně mezi studenty a individuální

doučování poskytované učitelem s požadovanou kvalifikací. Za určitých podmínek jsou možné výjimky z registračního poplatku. (Eurydice (2), © 2022)

Žák, který je vzděláván doma, musí rovněž vykonat Centrální zkoušku základního vzdělání (CEB). (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

5.3.11 Poradenská centra pro žáky

Valonsko rovněž nabízí Poradenská centra pro žáky. Zde mohou žáci, rodiče, učitelé i školské rady žádat o pomoc s vedením, s žádostí o informace nebo rady. Služby těchto center jsou bezplatné a primárně se zabývají oblastmi jako je učení a studium, školní kariéra, preventivní zdravotní péče, sociálně-emocionální vývoj. (Eurydice (2), © 2022)

5.3.12 Speciální vzdělávání

Mimo hlavního vzdělávacího proudu se ve Francouzském společenství setkáváme také se speciálními preprimárními, primárními i sekundárními proudy. Ty jsou určeny pro děti, které potřebují dočasnou nebo trvalou specifickou podporu z důvodu tělesného nebo duševního postižení, vážných poruch chování nebo emocí nebo závažných poruch učení. (Eurydice (2), © 2022)

Integrace umožňuje žákům se speciálními potřebami zapsaným do speciální pedagogiky navštěvovat kurzy běžného vzdělávání, a to buď dočasně, nebo trvale. (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022)

V červenci 2015 parlament Francouzského společenství výnosem přijal další kroky týkající se poradenství a podpory integrace studentů ze speciálního vzdělávání do běžného vzdělávání. Pouze v případě, že integrace není možná v běžném vzdělávání, je žák orientován na speciální vzdělávání. V rámci celkové trvalé integrace v primárním vzdělávání a v prvních dvou stupních běžného sekundárního vzdělávání bude žák podpořen speciálním pedagogem. (Eurydice (2), © 2022)

Valonsko rozlišuje tři typy integrace (Le portal de lénseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles, © 2022):

1. Plná integrace – žák po celý rok navštěvuje běžné vzdělávání, přičemž podle svých potřeb využívá bezplatné dopravy mezi svým domovem a školou, kterou navštěvuje, a podpory poskytované speciálním vzděláváním. (Tato podpora zůstává v platnosti

od 1. 9. 2021 do konce školního roku 2025/2026). Za certifikaci studenta odpovídá základní škola, kterou navštěvuje.

2. Částečná trvalá integrace – žák navštěvuje po celý školní rok částečně běžné vzdělávání a současně část hodin tráví ve speciální škole. Nadále těží z bezplatné školní dopravy ze svého domova do speciální školy, do které je zapsán. Student je doprovázen speciální pedagogickou školou, do které je zapsán. Za certifikaci studenta odpovídá speciální škola, kterou navštěvuje.
3. Částečná integrace – žák absolvuje část výuky v běžném vzdělávání a ostatní ve speciálním, a to po dobu jednoho nebo více stanovených období jednoho školního roku. Nadále těží z bezplatné školní dopravy ze svého domova do speciální školy, do které je zapsán. Student je doprovázen speciální pedagogickou školou, do které je zapsán. Za certifikaci studenta odpovídá speciální škola, kterou navštěvuje.

5.3.13 Hodnocení

Francouzsky mluvící společenství dosáhlo v PISA 2015 následujících výsledků (Golden a kol., 2017):

- Přírodovědná gramotnost – 485 bodů
- Čtenářská gramotnost – 483 bodů
- Matematická gramotnost – 489 bodů

V roce 2018 byly výsledky Valonského společenství následující (OECD, iLibrary, 2019):

- Přírodovědná gramotnost – 485 bodů
- Čtenářská gramotnost – 481 bodů
- Matematická gramotnost – 495 bodů

Všechna tato bodová skóre jsou pod hranicí OECD. Rovněž se jedná o nejhorší výsledek ze tří belgických společenství. Tento výsledek představuje výzvu do budoucna, jak ve srovnání s OECD, tak na celostátní úrovni.

Valonské společenství se také, jako Vlámské společenství, potýká s nerovnostmi spojenými se sociálně-ekonomickým zázemím žáků. (Golden a kol., 2017)

Ve věku 15 let 46 % žáků alespoň jednou opakovalo během svého studia některý ročník. Jedná se o nejvyšší poddíl studentů mezi zeměmi, které se účastnily PISA 2015. OECD doporučuje toto procento do budoucna snížit. (Golden a kol., 2017)

Záškoláctví je ve Francouzsky mluvícím společenství na nízké úrovni. Žáci uvádí méně příznivé disciplinární klima. (Golden a kol., 2017)

Hodnocení učebního výkonu se pyšní vysokou úrovní rozmanitosti cílů a metod různé úrovně systému. (Golden a kol., 2017)

Bylo zjištěno, že v této komunitě je vysoké procento žáků, kteří předčasně ukončují sekundární systém vzdělávání. Francouzská komunita již proti tomuto fenoménu přijala některá opatření, která toto procento snížila, ale je třeba podporovat stávající opatření a zavádět další, aby bylo procento ještě nižší. (Golden a kol., 2017)

5.4 Německy mluvící společenství

V porovnání s předchozími dvěma společenstvími je Německy mluvící společenství malé. Německojazyčné **společenství** se rozkládá pouze v provincii Lutych ve Valonském regionu při státních hranicích s Německem, Nizozemskem a Lucemburskem. Následující graf mapuje počet žáků na jednotlivých úrovních škol ve školním roce 2021/2022.

V roce 2014 Německy mluvící komunita zvýšila objem finančních prostředků na vzdělávání na jednoho studenta účelově na 100 EUR na žáka u dětí základní školy a 25 EUR u dětí v mateřské škole. (Golden a kol., 2017)

Obrázek 6 - Rozdělení studentů různých úrovní škol

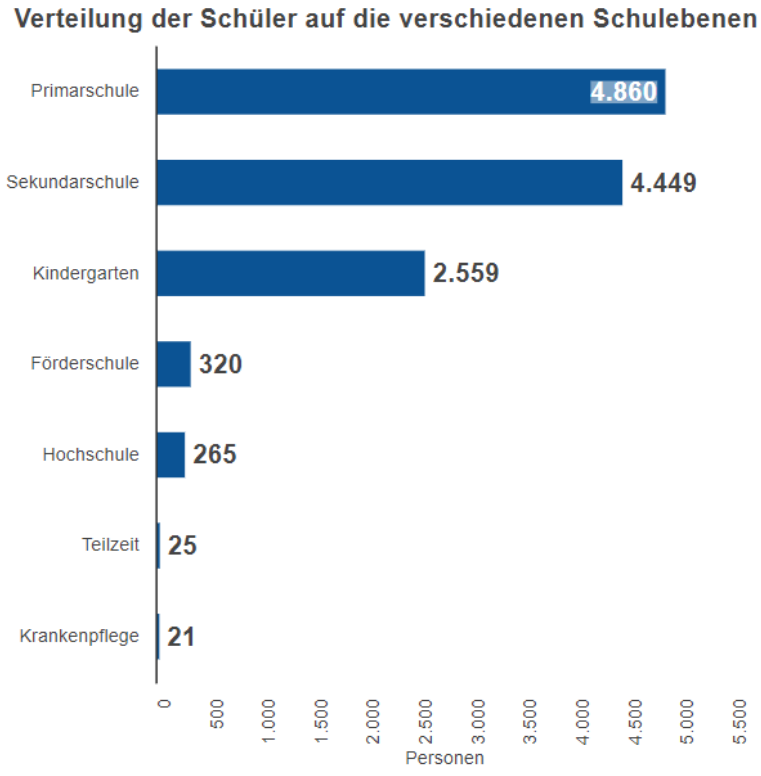

Zdroj: Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens. 2022: Ostbelgien Bildung – Home [online]. Copyright © [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: https://ostbelgienbildung.be/desktopdefault.aspx/tabid-6737/

5.4.1 Školní rok

Školní rok začíná 1. září a končí 30. června. Během školního roku mají žáci Německy mluvící komunity několikery prázdniny (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Svátky všech svatých (týden volna – říjen/listopad)
- Vánoční svátky (dva týdny)
- Karnevalové svátky (týden)
- Velikonoční svátky (dva týdny)
- Letní prázdniny (dva měsíce)

Školy jsou rovněž uzavřeny ve státní svátky (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- 11. listopadu
- Den Německy mluvící komunity – 15. listopad
- Štědrý den – 24. prosince
- Velikonoční pondělí
- Svátek práce – 1.května
- Nanebevstoupení Páně
- Svatodušní pondělí

Školní rok trvá mezi 178 a 184 dny. Školy jsou otevřeny v průměru 181 dní. Průměr se stanoví v referenčním období pěti školních let. Vláda určuje délku každého školního roku. Určuje první a poslední den výuky, jakož i dny mimo vyučování a upravuje ustanovení o dodatečných nebo neplánovaných dnech volna. Ty jsou určovány samotnými školami. Maximální počet nepedagogických dnů jsou dva dny. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

5.4.2 Politické zázemí

Parlament Německy mluvícího společenství definuje právní rámec pro všechny tři sítě škol. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

V Německy mluvící komunitě je ministr školství zodpovědný za všechny úrovně od mateřské školy. (Eurydice (3), © 2022)

Školské úřady mají velkou míru autonomie především v komunitním vzdělávacím systému (GUW) a oficiálně podporovaném vzdělávacím systému (OSUW), a to zejména v oblasti metod a hodnocení výuky. (Eurydice (3), © 2022)

5.4.3 Typy institucí

Stejně jako ve zbytku Belgie rozlišuje vzdělávací systém Německy mluvícího společenství do třech sítí (Eurydice (3), © 2022):

- Komunitní vzdělávací systém (GUW) - je oficiální vzdělávací systém organizovaný a financovaný Německy mluvícím společenstvím.
- Oficiálně podporovaný vzdělávací systém (OSUW) - organizují obce a financuje Německy mluvící komunita.

- Systém bezplatného podporovaného vzdělávání (FSUW) - systém škol organizovaných soukromými školskými radami a financovaný obcemi (zejména katolické školy).

Do kategorie GUW patří pouze tři základní školy (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Královské Athenaeum sv. Vith
- Královský Athenaeum Eupen
- Královský Athenaeum Kelmis

Do kategorie FSUW patří šest škol (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Pater-Damian School Eupen (základní škola, speciální základní škola a střední škola)
- Biskupský institut Büllingen (střední škola)
- Svobodná katolická základní škola St. Vith (základní škola)
- Biskupská škola St. Vith (střední škola)
- St. Vith Institute of Technology (střední škola)
- Institut Maria-Goretti St. Vith (střední škola)

Zřizování škol nesmí podléhat žádným omezujícím opatřením. Je tedy možné zřizovat školy, které nemají žádné vazby na orgány veřejné moci. Školy, které chtějí vydávat uznávané diplomy a dostávat dotace Společenství, však musí podléhat zákonu. (Eurydice (3), © 2022)

5.4.4 Autonomie škol

Vzhledem k velikosti společenství je školám ponechávána vysoká autonomie. Školy a jejich zřizovatelé jsou primárně odpovědní za zajišťování kvality vzdělávání. Zřizovatelé škol mají právo (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012):

- Vybrat ředitele, učitele a další zaměstnance školy a jsou odpovědni za jejich další rozvoj
- Stanovit si své kurikulum, výukové metody, vnitřní organizaci školy
- S ohledem na minimální požadavky stanovené zákonem si může zřizovatel vybrat přístup k evaluaci a ke komunikaci zjištěných výsledků

- Vypracovat vlastní závazný kurikulární dokument tzv. Pedagogický projekt (musí být následně projednán s Pedagogickou radou).

Pedagogická rada – *Pädagogischer Rat* – je tvořena ředitelem školy, zástupcem ředitele školy a dalšími členy pedagogického sboru, kteří jsou do této rady zvoleni. Má stanová práva a povinnosti (Vašťatková Polachová, Bačíková, 2012):

- Právo být informována a zasahovat do všech pedagogických aspektů práce školy, včetně dalšího vzdělávání učitelů
- Povinnost každé tři roky realizovat interní evaluaci a každoročně zpracovávat plán dalšího vzdělávání učitelů.

5.4.5 Školné a poplatky

Všechny děti mají neomezené právo na bezplatné místo ve školce. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Podle zákona má každý jednotlivec právo na vzdělání respektující základní svobody a práva. Vzdělávání je do konce povinné školní docházky bezplatné. (EACEA, 2009)

Během povinné školní docházky školy nemohou požadovat školné. Existují však speciální služby, které jsou zpoplatněny. Po dobu povinné školní docházky je rodičům poskytována finanční pomoc na cestovné autobusem do nejbližší školy. (EACEA, 2009)

Přestože je vzdělávání poskytováno bez školného, Německy mluvící společenství čelí problémům zajistit, aby sociální zázemí a výše příjmů nebyly překážkou v přístupu ke vzdělání z důvodu vysoké úrovně vzdělání a vedlejších výdajů v systému. (Golden a kol., 2017)

Cílem navýšení příspěvku školám z roku 2014, které je zmíněno v úvodu kapitoly 5.4 Německy mluvící společenství, je snížit náklady na vzdělávání rodinám. Po navýšení finančních prostředků školám již není povoleno účtovat rodičům poplatky za sportovní aktivity pořádané školami nebo jiné akce školy, například předávání diplomů. Náklady na mimoškolní aktivity, například exkurze, mohou být i nadále zpoplatněny, školy ale také mohou tyto náklady hradit samy z finančních prostředků na studenta poskytnuté vládou. (Golden a kol., 2017)

5.4.6 Základní kompetence

Hlavní cíle pro základní školu a první stupeň střední školy byly stanoveny formou klíčových kompetencí a rámcových plánů v následujících předmětech a oborech (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Německý vyučovací jazyk
- Francouzština první cizí jazyk
- Matematika
- Dějepis/Zeměpis
- Přírodní vědy/Technologie
- Hudba/Umění
- Sport

V rámcových plánech byly rovněž zakotveny interdisciplinární kompetence, jako jsou metodické kompetence, sociální a osobní kompetence. Jsou rozvíjeny ve všech předmětech a ve školním životě. Na jedné straně jsou základem pro dosažení obecných vzdělávacích cílů a na druhé straně jsou důležitým předpokladem pro osobní rozvoj studentů. Tvoří také základ pro rozvoj kompetencí souvisejících s předmětem. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

V roce 2015 přijal parlament Německy mluvícího společenství Belgie nové průvodce dovednostmi pro předměty matematika a anglický jazyk jako druhý cizí jazyk a sport pro druhý a třetí stupně všeobecného a technického přechodného vzdělávání v sekundárním vzdělávání. (Golden a kol., 2017)

5.4.7 Povinné vzdělávání

Obrázek 7 - Struktura vzdělávacího systému německy mluvícího společenství

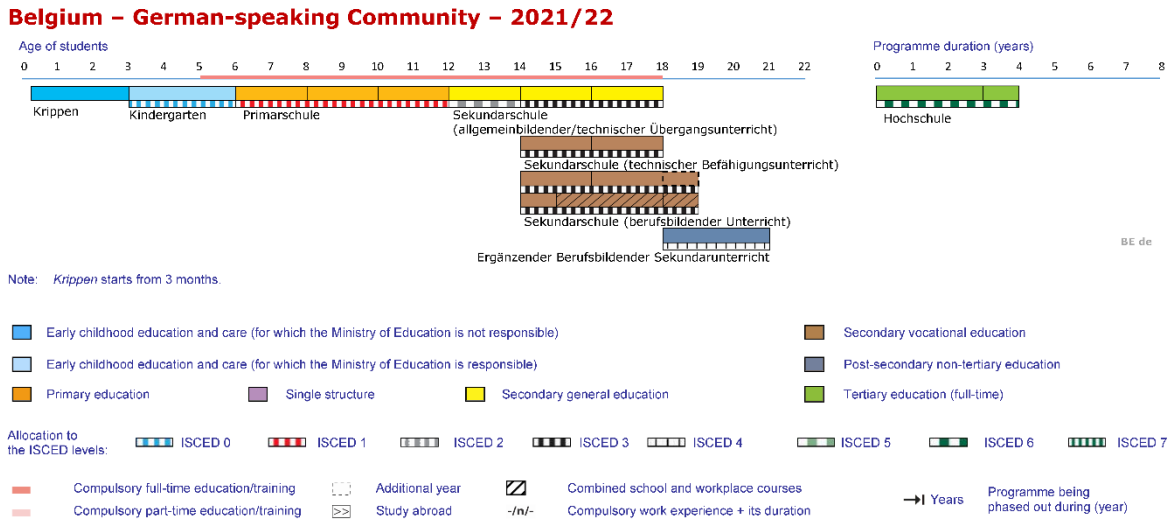

Zdroj: EURYDICE (3). 2022: Belgium – German-Speaking Community | Eurydice. Oracle HTTP Server 12c [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-german-speaking-community_en

Na rozdíl od mnoha jiných evropských zemí je mateřská škola v Belgii nedílnou součástí vzdělávání. Děti, které jsou starší 3 let nebo dosáhnou tohoto věku do 31. prosince aktuálního školního roku, jsou přijímány do mateřské školy. Ačkoli pro tyto děti neexistuje povinná školní docházka, statistické průzkumy ukazují, že přibližně 98 % tříletých dětí pravidelně navštěvuje mateřskou školu. To znamená, že téměř všechny děti navštěvují mateřskou školu v průměru tři roky. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Ačkoli většina dětí navštěvuje mateřskou školu od 3 let. Povinná školní docházka začíná až ve věku 5 let. Mateřská škola má za úkol podporovat rozmanité vzdělávání dětí a stimulovat jejich kognitivní, motorický a afektivní vývoj.

Ministerstvo Německy mluvící komunity není přímo odpovědné za instituce vzdělávání a péči v raném dětství pro děti do 3 let, ale stanovuje podmínky pro instituce, schvaluje a poskytuje dotace. Předškolní vzdělávání pro děti je poskytováno jako základní stupeň vzdělání ve věku od 3 do 6 let a je vázáno na systém základního školství. Předškolní zařízení

spravuje a financuje přímo Německy mluvící komunita a neexistují žádné soukromé mateřské školy. (Golden a kol., 2017)

Žáci, kteří mají k 31. prosinci aktuálního školního roku alespoň 6 let, mohou navštěvovat základní školu. Obvykle studenti navštěvují základní školu po dobu šesti let. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Školní docházka je povinná do 15-16 let na plný úvazek a do 18 na částečný, stejně jako u Vlámského a Valonského společenství. Klasickým příkladem je, že žák absolvuje tři roky v mateřské škole, šest let na základní škole a šest let na střední škole (sedm let pro odborné vzdělávání). (Eurydice (3), © 2022)

Primární stupeň je zaměřen na děti ve věku od šesti do dvanácti let a zahrnuje šest po sobě jdoucích školních let. Po úspěšném absolvování základní školy získávají žáci osvědčení o absolvování základní školy. (Eurydice (3), © 2022)

Po úspěšném absolvování základní školy obdrží žáci základní školy závěrečný certifikát. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

První a druhý ročník středního vzdělávání jsou navrženy tak, aby co nejlépe připravily studenty na volbu mezi všeobecným, technickým nebo odborným vzděláváním. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Sekundární vzdělávání je organizováno pro mladé lidi ve věku 12 až 18 let (pro odborné vzdělávání do 19 let). Denní vzdělávání je povinné do 15 až 16 let (dokončení nižší sekundární školy). Do 18 let je mládež školou povinná. Pro vyšší stupeň střední školy si však může mladý člověk zvolit i výuku na částečný úvazek, pokud uzavře uznávanou střední učební smlouvu, tedy studuje odborné vzdělávání. I v tomto případě je docházka do školy povinná. (Eurydice (3), © 2022)

Školní sekundární vzdělávání je administrativně rozděleno do tří stupňů, z nichž každý má dva roky. Všichni žáci, kteří ukončili základní školu, navštěvují první stupeň společně. Společný první stupeň, známý také jako pozorovací stupeň, zahrnuje první dva roky středoškolského vzdělávání a jeho cílem je poskytnout všem žákům širokou škálu základního vzdělání. Ve druhém stupni, známém také jako orientační, a ve třetím stupni,

známém jako rozhodovací, rozlišujeme všeobecné, technické a odborné vzdělání (Eurydice (3), © 2022):

- Všeobecné sekundární vzdělávání – soustředí se na široké všeobecné vzdělání. Poskytuje žákům solidní základ pro navazující vyšší nebo vysokoškolské studium.
- Střední odborné vzdělávání – věnuje zvláštní pozornost všeobecným a technicko-teoretickým předmětům. Po tomto středním vzdělání může mladý člověk vykonávat povolání nebo pokračovat ve vysokoškolském vzdělání. Středoškolské odborné vzdělání rovněž zajistí různorodé pracovní stáže.
- Středoškolské odborné vzdělávání – forma praktického výcviku, ve kterém mladý člověk získává všeobecné vzdělání, ale hlavní důraz je kladen na osvojení konkrétního povolání.

V Německy mluvícím společenství je možné studovat na čtyřech středních školách. Střední školy v Německy mluvící komunitě jsou zařazeny buď do komunitního vzdělávacího systému, nebo do bezplatného dotovaného vzdělávacího systému. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Institut Roberta Schumana Eupen;
- Královské Athenaeum sv. Vith;
- Královský Athenaeum Eupen;
- César-Franck-Athenaeum Kelmis

V 15 nebo 16 letech má jako v jiných společenstvích žák možnost pokračovat ve studiu na částečný úvazek. Podmínkou pro to je dokončit nižší sekundární školu. Podmínky jsou shodné s ostatními společenstvími.

K dispozici jsou také dvě výuková centra na částečný úvazek. Jeden je přidružen k Institutu Roberta Schumana v Eupenu a druhý k Technickému institutu v St. Vith. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Kromě výše popsaného středního vzdělání nabízí toto společenství také možnost – obvykle po absolvování šestého ročníku středního vzdělávání nebo po složení přijímacích nebo přípravných zkoušek – absolvovat tříletou odbornou přípravu v ošetřovatelském sektoru a získat tak osvědčení o škole uznané Ministerstvem zdravotnictví, toto doplňkové odborné

střední vzdělávání je přidruženo k *Die Autonome Hochschule* – místní univerzitě (viz následující kapitola).

5.4.8 Vzdělávání mimo povinnou školní docházku

V Německy mluvícím společenství je pouze omezená možnost vysokoškolského studia. V Německy mluvící komunitě existuje jediná autonomní univerzita. Pokud studenti chtějí absolvovat jiné vzdělávání, musí jet do vnitrozemí nebo do zahraničí. Tato univerzita nabízí následující obory (Eurydice (3), © 2022):

- Pedagogika pro mateřské školy
- Pedagogika pro základní školy
- Zdravotní a ošetřovatelské vědy
- Finanční a správní vědy
    - Účetnictví
    - Banka
- Finance a správa
    - Pojištění
    - Veřejná a obchodní správa

Die Autonome Hochschule je v Německy mluvícím společenství jedinou vysokou školou. Vznikla sloučením bývalých univerzit tří výukových sítí a je pod záštitou autonomní správní rady. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Vzhledem k rozsáhlé výuce francouzštiny od útlého věku, 80 % studentů odchází k vysokoškolským studiím do Valonského společenství. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

I přes omezené možnosti terciárního vzdělávání jsou v nabídce různé kurzy celoživotního vzdělávání. Tyto kurzy jsou zpravidla nabízeny ve formě večerních kurzů a zahrnují výuku cizích jazyků, informatiky, kurzy pro domácnost a tzv. vzdělávání druhé šance zaměřené na certifikáty. (Eurydice (3), © 2022)

V roce 2009 byla ustavena Komise pro další vzdělávání, jejímž hlavním cílem je ve spolupráci s vzdělávací aktéry v Německy mluvící komunitě koordinovat místní

poskytování dalšího vzdělávání, plánovat a poskytovat trvalé rozšiřování nabídky a zajistit celoživotní vzdělávání v Německy mluvícím společenství. (Golden a kol., 2017)

5.4.9 Změna školy

Během školního roku může student změnit školu pouze z důvodu změny bydliště. Ředitel přijímající školy bude o této změně informovat školní inspektorát. Pouze ve výjimečných případech mohou zákonní zástupci podat odůvodněnou žádost o změnu školy v průběhu školního roku. Tato žádost se podává školní inspekci prostřednictvím ředitele školy, do které má být dítě zapsáno. Obsahuje názor ředitele školy, do které má být dítě zapsáno, stejně jako názor z původní školy Školní inspektorát rozhodne o změně školy do 10 pracovních dnů od obdržení žádosti. Školní prázdniny se zde nepovažují za pracovní dny. Ke změně může dojít až po schválení školním inspektorátem. Po uplynutí lhůty nebo v případě, že školní inspekce mlčí, se přihláška považuje za schválenou, jsou-li stanoviska obou ředitelů kladná. . (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Je-li vyhověno žádosti o změně školy žáka, který byl určen jako žák se speciálními vzdělávacími potřebami a pro kterého byla jako podpůrné místo určena běžná škola, svolá ředitel běžné školy přijímající žáka neprodleně novou poradu. . (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Ve druhém stupni sekundárního vzdělávání (třetí a čtvrtý ročník) a na jeho konci mají studenti stále možnost za určitých podmínek změnit studijní obor, který si zvolili. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

5.4.10 Domácí vzdělávání

Zákonní zástupci, kteří se rozhodnou pro domácí vzdělávání, přihlásí své dítě ve školním věku u školní inspekce k domácímu vzdělávání nejpozději tři pracovní dny před začátkem školního roku, ve kterém má jejich dítě absolvovat domácí vzdělávání. Zákonní zástupci k tomuto účelu používají registrační formulář zřízený vládou. Rozhodnou-li se zákonní zástupci čerpat domácí výuku v průběhu školního roku, zaregistrují své dítě ve školním věku nejpozději v době přechodu ze školy na domácí vzdělávání. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Pokud se rodiče rozhodnou k domácímu vzdělávání – *Hausunterricht* – musí splňovat zákonná ustanovení. Domácí vzdělávání podléhá kontrole ministerské inspekce. (EACEA, 2009)

5.4.11 Speciální vzdělávání

Speciální škola je zřízena pro děti, které potřebují dočasně nebo trvale zvláštní podporu z důvodu tělesného nebo duševního postižení, závažných poruch chování nebo emocí nebo závažných poruch učení. V případě potřeby je speciální vzdělávání možné již od předškolního věku. (Eurydice (3), © 2022)

Každé dítě má nárok na odpovídající školní podporu. Tato individuální podpora probíhá v rámci preventivních opatření, diferenciace ve třídě nebo podpůrných kurzů v běžné škole.

V případě zjištěné speciální vzdělávací potřeby žák využívá kvalifikované, přizpůsobené speciální pedagogické podpory, která je mu poskytována buď ve speciální škole, nebo v běžné škole formou integračního projektu. (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022)

Německy mluvící společenství nabízí tři speciální školy (Das Bildungsportal der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, 2022):

- Centrum speciální pedagogiky (ZFP), primární a sekundární oddělení Eupen;
- Centrum speciální pedagogiky (ZFP), Primární oddělení St. Vith;
- Centrum speciální pedagogiky (ZFP), Společná základní škola Bütgenbach

V roce 2015 vytvořila Německy mluvící komunita roli speciálního pedagoga v běžné základní škole. Tento speciálně vyškolený učitel pozoruje skupiny žáků i jednotlivce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. (Golden a kol., 2017)

5.4.12 Hodnocení

V PISA 2015 dosáhli žáci Německy mluvící komunity nadprůměrných výsledků (Golden a kol. 2017):

- Přírodovědná gramotnost – 505 bodů
- Čtenářská gramotnost – 501 bodů
- Matematická gramotnost – 502 bodů

V PISA 2018 (OECD, iLibrary, 2019):

- Přírodovědná gramotnost – 483 bodů
- Čtenářská gramotnost – 483 bodů
- Matematická gramotnost – 505 bodů

Socioekonomické pozadí má v této komunitě mnohem menší dopad než ve Vlámském či Valonském společenství. (Golden a kol., 2017)

Záškoláctví je oproti průměru členských zemí OECD nižší. Nicméně žáci uvádí, že disciplinární klima je spíše méně pozitivní a zpětná vazba od učitelů je méně než průměrná. (Golden a kol., 2017)

Zásadní se jeví pro společenství problém s nedostatkem pedagogických pracovníků. OECD volá po větší podpoře učitelské profese. Německy mluvící komunita by měla podniknout kroky k řešení akutního nedostatku učitelů a nabídnout možnosti postupu v učitelské kariéře. Problém s nedostatkem pedagogických pracovníků se projevuje téměř ve všech školách. (Golden a kol., 2017)

6 Výsledky komparace belgických vzdělávacích systémů

Ve všech případech (vlámský vzdělávací systém, valonský vzdělávací systém, vzdělávací systém německé komunity) se jedná o decentralizované řízení vzdělávacího systému. Míra decentralizace je nejvyšší u Vlámského společenství. Typologie školských soustav je u všech vzdělávacích systémů horizontální.

Délka povinné školní docházky je stanovena federální vládou od 5 do 18 let. Ve všech společenstvích je povinný jeden rok předškolního vzdělávání a od 16 let je možné studovat střední školu na částečný úvazek.

Vyučovacím jazykem je v každém společenství jazyk příslušné komunity. Ve Vlámském společenství se jedná o holandštinu, ve Valonském společenství o francouzštinu a v Německy mluvícím společenství o němčinu.

Začátek školního roku je ve všech společenstvích stanoven na 1. září a konec na 30.června. Nicméně ve francouzském společenství jsou možné drobné odchylky v řádu několika dnů. Délka vyučovací hodiny je stanovena na 50 minut.

Vlámské a Německy mluvící společenství definuje své školství jako bezplatné. Nicméně za některé aktivity je možné od rodičů vybírat poplatky nebo příspěvky. Německá komunita projevuje snahu rodiče od těchto poplatků osvobodit. Valonské společenství udává, že nabízí volný přístup ke vzdělávání, náklady na školní docházku jsou částečně hrazeny z grantů a dotací, které školám poskytují orgány veřejné moci a ostatní náklady nesou rodiče. Všechna společenství poskytují podporu na dopravu dítěte do nejbližší školy.

Preprimární vzdělávání je v Belgii hojně využíváno, více než 90 % dětí v příslušném věku navštěvuje mateřskou školu. Vlámové a Valoni mohou tato zařízení navštěvovat již od věku 2,5 roku, německá komunita od 3 let. Jak již bylo řečeno jeden rok předškolního vzdělávání je součástí povinné školní docházky.

Základní školu ve všech společenstvích navštěvují děti zpravidla od 6 do 12 let. Primární vzdělávání je rozděleno do tří cyklů a je ukončeno zkouškou, po jejímž složení je žákům udělen certifikát, který umožňuje postup k sekundárnímu vzdělávání.

Žáci ve věku 12-14 let navštěvují nižší sekundární vzdělávání, které je zaměřeno všeobecně. Od 14 do 18 let pak děti čekají dva cykly středního vzdělávání, které může být zaměřeno technicky, umělecky, odborně nebo všeobecně. Všeobecné vzdělávání je většinou přípravou na další studium. Z technického a uměleckého vzdělávání může žák pokračovat dalším vyšším studiem daného oboru nebo vstoupit na pracovní trh. Odborné vzdělávání většinou připravuje žáky pro danou profesi. Od 16 let navíc může žák zvolit studium na částečný úvazek.

Co se týče základních kompetencí, nejobsáhlejší a nejpropracovanější systém nabízí Vlámské společenství. Oproti dalším dvěma společenstvím se zabývá také dovednostmi jako je znalost fyzického a duševního zdraví, sociálními kompetencemi, prostorovým povědomím, udržitelností, ekonomickými kompetencemi a podnikáním, sebeuvědoměním a kulturním povědomím. Základní kompetenci ve všech společenstvích pochopitelně představuje rodný jazyk, dále matematika, historie a geografie, přírodní vědy, technologie a další jazyky. Valonská a německá komunita mají mezi kompetencemi přímo uvedený sport, respektive tělesnou výchovu. Vlámské společenství tyto dovednosti rozvíjí v již zmiňované kompetenci fyzické a duševní zdraví.

Změnit školu můžete pochopitelně v jakémkoli vzdělávacím systému, ať už se jedná o změnu v rámci společenství nebo i mezi nimi. Ve Vlámském společenství tak mohou rodiče učinit kdykoli během školního roku, v německé komunitě kdykoli pouze z důvodu změny bydliště, jinak pouze ve stanoveném období a ve Valonském společenství jsou pro tyto změny rovněž stanovena určitá období a v jiných případech musí být oficiální cestou požádáno o výjimku, která může, ale nemusí být udělena.

Povinná školní docházka neznamená, že by žáci museli docházet do školy. Ve všech komunitách je možné domácí vzdělávání. Vzdělávací systémy však nabízí různé možnosti k této alternativě.

Nejlepších výsledků v mezinárodním hodnocení PISA dosahuje Vlámské společenství, a to opakovaně. Tato komunita má nejlepší výsledky ve všech třech zkoumaných oblastech. Oproti roku 2015 došlo v následném šetření k mírnému poklesu bodů, nicméně stále jsou hodnoty nadprůměrné vzhledem k průměru OECD. Nejhůře jsou na tom žáci Valonského společenství, kteří se pohybují kolem průměru OECD nebo pod ním. V rámci PISA 2015

a PISA 2018 došlo u Valonů k mírnému poklesu čtenářské gramotnosti, ale naopak ke zlepšení v gramotnosti matematické. Německá komunita si v roce 2018 také výrazněji pohoršila v oblasti vědy a ve čtení. V matematické gramotnosti došlo též k mírnému zlepšení. Z hlediska celé federace, vzhledem k velikostem komunit se Belgie pohybuje nad průměrem OECD.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj detekovala u holandské a francouzské komunity problém v oblasti socioekonomický rozdílů. Průcha (2015), jak je v teoretické části této práce uvedeno, uvádí tento problém jako mezinárodní potíž, kterou se srovnávací pedagogika zabývá. V německé komunitě jsou tyto rozdíly méně patrné. U Vlámů bylo dále zjištěno, že se potýkají s nad poměry vysokým procentem žáků se speciálně vzdělávacími potřebami, které nejsou zařazeny do vzdělávání v běžných školách. Nicméně meziročně se toto procento snižuje a byla přijata další opatření pro podporu integrace těchto žáků do běžného vzdělávání na všech úrovních škol. Valonské společenství se zase potýká s velmi vysokým procentem žáků opakujících některý ročník během studia. Ačkoli opakování ročníku v Belgii je poměrně časté, ve věku 15 let opakovala alespoň jeden ročník bezmála polovina Valonů. Jako ústřední problém německé komunity je určen nedostatek učitelů, který se projevuje téměř ve všech školách.

Následující tabulka přináší přehlednou komparaci nejvýznamnějších znaků belgických vzdělávacích systémů.

Tabulka 2 - Přehledná komparace belgických vzdělávacích systémů

	Vlámské společenství	Valonské společenství	Německy mluvící společenství
Řízení vzdělávacího systému	decentralizované		
Typologie školské soustavy	horizontální		
Povinná školní docházka	5-18 let		
Vyučovací jazyk	holandština	francouzština	němčina
Školní rok	1.září–30.června		

	Vlámské společenství	Valonské společenství	Německy mluvící společenství
Délka vyučovací hodiny	50 minut		
Školné	bezplatné	volný přístup ke vzdělávání	bezplatné
Preprimární vzdělávání	od 2,5 roku	od 2,5 roku	od 3 let
	jeden rok předškolního povinného vzdělávání		
Primární vzdělávání ISCED 1	cyklus 1 (žáci 6-8 let) cyklus 2 (žáci 8-10let) cyklus 3 (žáci 10-12 let)		
Nižší sekundární vzdělávání ISCED 2	všeobecné vzdělávání (žáci 12–14 let)		
Vyšší sekundární vzdělávání ISCED 3	2 cykly (14-16 let a 16-18 let) všeobecné, technické, umělecké, odborné od 16 let možnost studia na částečný úvazek		
Základní kompetence	• Fyzické a duševní zdraví • Nizozemština • Ostatní jazyky • Digitální kompetence • Sociálně vztažné kompetence • Matematika, přírodní vědy, technologie a obor STEM • Občanství • Historie • Prostorové povědomí • Udržitelnost • Ekonomické kompetence • Sebeuvědomění • Podnikání • Kulturní povědomí	• Francouzština • Matematika • Základy věd • Tělesná výchova • Vzdělávání prostřednictvím technologie • Historie a geografie • Výchova k filozofii a občanství • Moderní jazyky	• Německý vyučovací jazyk • Francouzský první jazyk • Matematika • Dějepis/zeměpis • Přírodní vědy/technologie • Hudba/umění • Sport

	Vlámské společenství	Valonské společenství	Německy mluvící společenství
Změna školy	kdykoli během školního roku	nelze měnit libovolně během školního roku (mimo výjimky)	během školního roku pouze z důvodu změny bydliště
Domácí vzdělávání	individuální nebo hromadná domácí výuka	e-learning	individuální výuka
PISA 2015 vědy čtení matematika	 515 511 521	 485 483 489	 505 501 502
PISA 2018 vědy čtení matematika	 510 502 518	 485 481 495	 483 483 505
Hlavní problémy zjištěné OECD	• Socioekonomické rozdíly • Inkluze	• Socioekonomické rozdíly • Vysoké procento žáků opakuje během studia nějaký ročník	• Nedostatek učitelů • Nižší disciplinární klima

Zdroj: Vlastní zpracování

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala porovnáním belgických vzdělávacích systémů ve třech společenstvích – Vlámském společenství, Valonském společenství a Německy mluvícím společenství. Blíže se práce zaměřila na povinnou školní docházku v těchto systémech.

První kapitola práce představila srovnávací pedagogiku jako významnou vědní disciplínu pro zkoumání charakteristiky, fungování, deskripci, srovnání a hodnocení vzdělávacích systémů různých zemí. Díky této disciplíně jsme schopni analyzovat různé problémy nebo naopak pozitiva ve vzdělávání a případně se je snažit implementovat do jiných vzdělávacích soustav, negativ se vyvarovat. Subkapitola metodologie srovnávací pedagogiky přinesla poznatky o využití vhodných postupů k následnému vytvoření komparace belgických vzdělávacích systémů.

Druhá kapitola postavila teoretický základ pro analýzu vzdělávacích systémů a školských soustav v Belgickém království. Tyto znalosti byly podstatné pro určení jednotlivých oblastí analýzy a komparace v praktické části.

Třetí kapitola definovala pojem povinné školní docházky a její stručný vývoj. Následující kapitola představila Belgické království jako stát se specifickým demografickým a politickým uspořádáním. Tyto dvě kapitoly sloužily k ucelení informací potřebných k celistvému pochopení tématu práce.

V druhé (praktické) části byly již analyzovány samotné belgické vzdělávací systémy. Praktická část se skládá ze dvou hlavních kapitol. Kapitola s č. 5 pomocí případové studie zanalyzovala a popsala společné znaky těchto vzdělávacích systémů a následně zkoumala charakteristiky jednotlivých systémů. U jednotlivých systémů se práce zaměřila na rozbor školního roku, typy institucí, které systém nabízí, zda povinná školní docházka vyžaduje placení školného či jiných poplatků, jaké základní kompetence jsou během povinné školní docházky pro vzdělávání stěžejní, které školy zařadíme do povinné školní docházky, jaká je možnost změnit školu, zda je možné vzdělávat dítě doma a v neposlední řadě byla řešena také otázka speciálního vzdělávání. Zařazeny jsou také výsledky mezinárodního hodnocení žáků PISA v jednotlivých komunitách. Byl dodržen požadavek komplexnosti na konkrétní

komparativní analýzu a práce zkoumala také politické zázemí, autonomii škol nebo možnost dalšího vzdělávání. Poslední kapitola přinesla přehledné shrnutí získaných informací.

Uvedené vzdělávací systémy mají v oblasti povinné školní docházky mnoho společných znaků, ale nalezneme i rozdíly, které se na první pohled mohou zdát jako nepatrné, avšak v mezinárodním srovnávání se ukázaly jako významné. Vlámské společenství bylo analyzováno jako nejvíce decentralizované a nejvíce propracované z hlediska základních kompetencí v rámci povinné školní docházky. V mezinárodním srovnávání žáků PISA vychází tento vzdělávací systém v komparaci jako nejvýše postavený. I tak se však potýká s problémy, které se týkají socioekonomických rozdílů a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V mezinárodním srovnávání vyšel nejhůře valonský vzdělávací systém. Dosahované hodnoty se drží těsně kolem průměru nebo jsou podprůměrné vzhledem k průměru OECD. O problémech tohoto systému svědčí také velmi vysoké procento žáků, kteří opakují ročník. Navíc se i tento systém potýká s vysokými socioekonomickými rozdíly v hodnocení žáků. Míra decentralizace je zde nižší a základní kompetence nejsou tolik propracované. Vzdělávací systém německé komunity má v rámci hodnocení PISA nadprůměrné výsledky. Vzdělávací systém Německy mluvícího společenství je pravděpodobně ovlivněn také svojí velikostí, vzdělává pouze malé množství studentů, což v některých ohledech může být výhodou, nicméně se potýká s nedostatkem učitelů na všech úrovních škol, možná právě i proto, že zde existuje jediná vysoká škola, která ale nepřipravuje učitele pro jejich profesi. Z hlediska celé federace se Belgické království drží těsně nad průměrem členských zemí OECD.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

BELZ; Siegrist. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry. Praha: Portál, 2001. 375 s. ISBN 80-7178-479-6.

BLAŽEK, Radek, Zuzana JANOTOVÁ, Eva POTUŽNÍKOVÁ a Josef BASL. Mezinárodní šetření PISA 2018: národní zpráva [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2019. ISBN 978–80-88087-24-3. Dostupné také z: https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Mezinarodni-setreni-PISA-2018-Narodni-zprava

DAS BILDUNGSPORTAL DER DEUTSCHSPRACHIGEN GEMEINSCHAFT BELGIENS. 2022: *Ostbelgien Bildung – Home* [online]. Copyright © [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: https://ostbelgienbildung.be/desktopdefault.aspx/tabid-6737/

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024750392.

EACEA. *Organisation of the education system in the German-speaking Community of Belgium* [online]. In: . European Commission, 2010 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/bc3a9lgica-comunidade-alemc3a3.pdf

EURYDICE (1). 2022: Belgium – Flemish Community | Eurydice. *Oracle HTTP Server 12c* [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-flemish-community_en

EURYDICE (2).2022: Belgium – French Community | Eurydice. Oracle HTTP Server 12c [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-french-community_en

EURYDICE (3). 2022: Belgium – German-Speaking Community | Eurydice. *Oracle HTTP Server 12c* [online]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-german-speaking-community_en

GOLDEN, Gillian a kol. *EDUCATION POLICY OUTLOOK BELGIUM* [online]. OECD,

Září 2017, 32 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.oecd.org/education/Education-Policy-Outlook-Country-Profile-Belgium.pdf

HORÁK, J.; KOLÁŘ, Z. Vzdělávací politika a řízení škol v zemích EU. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7044-894-6

INSCHRIJVEN IN BRUSSEL. 2020: *Changing schools.* [online]. Dostupné z: https://www.inschrijveninbrussel.be/en/primary-education/changing-schools

JANOUŠKOVÁ, Svatava, Eva POTUŽNÍKOVÁ a Vladislav TOMÁŠEK. Koncepce mezinárodního šetření TIMSS 2019. Česká školní inspekce [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-12–26]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2020_p%c5%99%c3%adlohy/Mezinarodni_setreni/ID_101_koncepce_TIMSS_2019.pdf

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

LA LIBRE. 2011: Ne dites plus Communauté française mais Fédération Wallonie-Bruxelles – La Libre. *La Libre.be - Suivez en direct toute l'actualité belge et internationale, économique et culturelle.* [online]. Copyright ©Tanguy Jockmans [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: https://www.lalibre.be/belgique/2011/04/04/ne-dites-plus-communaute-francaise-mais-federation-wallonie-bruxelles-TXMWMZREPRDOZORVIPBT7BPZNY/

LE PORTAIL DE L'ENSEIGNEMENT EN FÉDÉRATION WALLONIE-BRUXELLES. 2022: Enseignement.be - Le portail de l'Enseignement en Fédération Wallonie-Bruxelles. [online]. Dostupné z: http://enseignement.be/index.php

LIŠKOVÁ, Veronika. *Vývoj a komparace českého a německého vzdělávacího systému*. Brno, 2008, 134 s. Dostupné také z: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2

Ftbi4z%2Fdiplomka_1_.doc&wdOrigin=BROWSELINK. Diplomová práce. Masaryková univerzita v Brně Fakulta Pedagogická. Vedoucí práce PaedDr. Jana Škrabánková, Ph.D.

MILLER, Isobel. The education system in Belgium: a guide for expats | Expatica. *Expatica: The largest online resource for expat living* [online]. 2022 [cit. 12.04.2022]. Dostupné z: https://www.expatica.com/be/education/children-education/education-in-belgium-100088/

NUSCHE, Deborah, et al. (2015), "School education in the Flemish Community of Belgium", in OECD Reviews of School Resources: Flemish Community of Belgium 2015, OECD Publishing, Paris. DOI: https://doi.org/10.1787/9789264247598-5-en

OECD ILIBRARY. *PISA 2018 Results (Volume I) : What Students Know and Can Do* [online]. 2019 [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bad603f0-en/index.html?itemId=/content/component/bad603f0-en

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan. Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0191-5

PRŮCHA, Jan. Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015, 333 stran. ISBN 978-80-262-0870-9.

RÝZNAR, Ladislav. *Strategické cíle vzdělávací soustavy ČR*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009. ISBN isbn978-80-7314-183-7.

Souhrnná teritoriální informace: Belgie. *BusinessINFO.cz* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 14.6.2021 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2021/06/14/belgie-souhrnna-teritorialni-informace-2021-121405074.pdf

TOMÁŠEK, Vladislav, Simona BOUDOVÁ, Libor KLEMENT, Josef BASL, Tomáš ZATLOUKAL, Dana PRAŽÁKOVÁ a Svatava JANOUŠKOVÁ. Mezinárodní šetření

TIMSS 2019. Česká školní inspekce [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/2020/Narodni_zprava_TIMSS_2019/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1

VAŠÍKOVÁ, Jana. *Komparativní pedagogika*. Zlín: Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, 2018. Dostupné také z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiq-ImQj5b3AhWnsaQKHVJQBZIQFnoECAYQAQ&url=https%3A%2F%2Ffhs.utb.cz%2F%3Fmdocs-file%3D13255&usg=AOvVaw2lOIQUrPLMUr5AuVrzZBLq

VAŠŤATKOVÁ POLÁCHOVÁ, Jana a Alice BAČÍKOVÁ. *(AUTO)EVALUACE VE VZDĚLÁVACÍM SYSTÉMU BELGIE* [online]. Národní ústav odborného vzdělávání [cit. 2022-01-03].

VLAANDEREN IS ONDERWIJS & VORMING. 2022: Compulsory education | Flanders.be. *Vlaanderen.be | De officiële website van Vlaanderen* [online]. Dostupné z: https://www.vlaanderen.be/en/compulsory-education

WAHLA, Arnošt. *Povinná školní docházka ve světě*. SPN – Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Belgické regiony 23
Obrázek 2 - Jazyková společenství 24
Obrázek 3 - Struktura národního vzdělávacího systému ve Vlámském společenství 37
Obrázek 4 - Rozložení žáků druhého stupně sekundárního vzdělávání vlámského vzdělávacího systému 39
Obrázek 5 - Struktura vzdělávacího systému Valonska 50
Obrázek 6 - Rozdělení studentů různých úrovní škol 59
Obrázek 7 - Struktura vzdělávacího systému německy mluvícího společenství 64

Seznam tabulek

Tabulka 1 - ISCED 2011 16
Tabulka 2 - Přehledná komparace belgických vzdělávacích systémů 73